

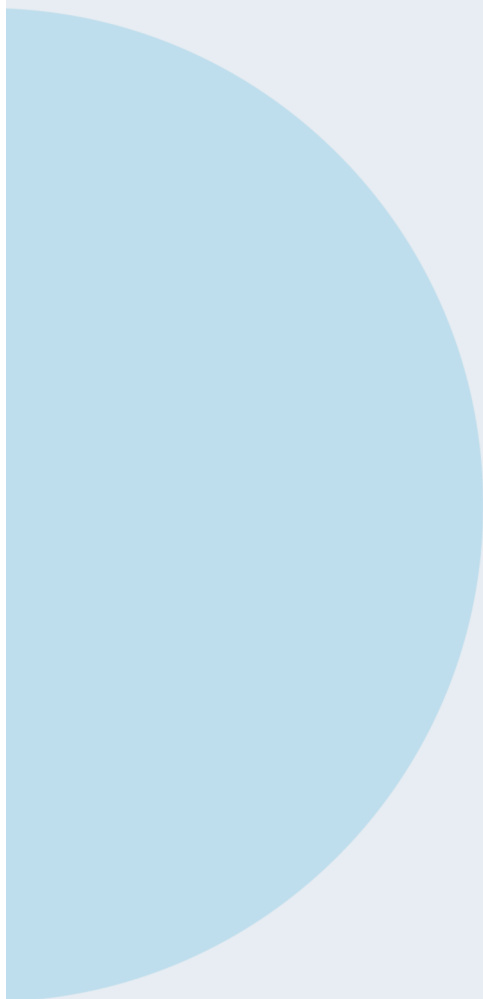
Generalitat de Catalunya
**Departament de Treball, Afers Socials
i Famílies**

col·lecció eines 27

27

El vincle afectiu fraternal com a factor de resiliència per als infants i joves que viuen als centres de protecció

Gemma Pujolras Calvo

© Gemma Pujolras Calvo, 2014

© D'aquesta edició: Generalitat de Catalunya, 2016

Avís legal:

Aquesta obra està subjecta a una llicència Reconeixement-No Comercial-Sense Obres Derivades 3.0 de Creative Commons.

Se'n permet la reproducció, distribució i comunicació pública sempre que se'n citi l'autor o autors i l'editor, i no es faci un ús comercial de l'obra original ni se'n creïn obres derivades.

La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es>

Edita:

Departament de Treball, Afers Socials i Famílies
Passeig del Taulat, 266-270
08019 Barcelona

1a edició electrònica:

març de 2016

Maquetació i gràfics:

Ramon Vilageliu

Podeu trobar aquesta i les altres obres que ha publicat el Departament de Treball, Afers Socials i Famílies al nostre catàleg de publicacions:
http://treballiaferssocials.gencat.cat/ca/el_departament/publicacions/

Aquest document ha estat elaborat a partir d'un dels treballs finals del postgrau d'acolliment residencial en centres de protecció a la infància i l'adolescència. Es tracta d'una formació d'especialització per a educadors i educadores dels centres residencials d'acció educativa (CRAE) que compta amb el suport del Departament de Treball, Afers Socials i Famílies mitjançant un conveni de col·laboració amb l'Institut de Ciències de l'Educació (ICE) de la Universitat de Barcelona.

Aquesta formació, que té el reconeixement del Comitè d'Expertes i Experts en Formació en l'Àmbit de l'Acció Social, òrgan adscrit al Departament de Treball, Afers Socials i Famílies, s'adreça als professionals dels centres del sistema de protecció i a les persones que estan interessades a treballar-hi.

La realització d'un treball en el marc del postgrau té com a finalitat desenvolupar la cultura de l'excel·lència, assumint la responsabilitat en la realització de projectes professionals de millora correctament planificats, implementables i avaluables, que potenciïn la reflexió, l'esperit crític, la innovació, la creativitat i l'emprenedoria.

Són criteris d'avaluació, per tant, la innovació en la reflexió i la proposta, l'aplicabilitat en un o més centres, així com l'efectivitat i l'eficiència de la proposta. Aquests són els arguments que contribueixen a considerar la qualitat del treball i a fer interessant la lectura d'aquest document.

Confiem que aportí idees per repensar la pràctica professional i avançar en la construcció col·laborativa de coneixement dels qui treballen en l'atenció a la infància i l'adolescència.

Ricard Calvo i Pla

Director general d'Atenció a la Infància i l'Adolescència

Índex

1	Introducció	5
2	Marc teòric	6
2.1.	Contextualització: el Sistema de protecció a la infància i l'adolescència a Catalunya	6
2.1.1.	Presentació general	6
2.1.2.	Legislació	9
2.1.3.	Els recursos residencials dins el Sistema de protecció a Catalunya	13
2.1.4.	Situació actual	14
2.2.	L'acolliment residencial	16
2.2.1.	Evolució dels models d'acolliment residencial al llarg de la història	16
2.2.2.	L'acolliment residencial en l'actualitat	17
2.2.3.	Tipus d'organització dels recursos residencials	18
2.2.4.	Principis i criteris de qualitat	19
2.3.	Els vincles afectius	20
2.3.1.	L'aferrament	21
2.3.2.	Les figures de vincle subsidiàries	23
2.3.3.	El vincle afectiu entre germans	23
2.4.	La resiliència	25
2.5.	Conclusions teòriques	27
3	Marc metodològic	28
3.1.	Hipòtesi i objectius de la recerca	28
3.2.	Enfocament metodològic	28
3.3.	Disseny i desenvolupament de la recerca	30
4	Resultats i conclusions	32
4.1.	Exposició de resultats	32
4.2.	Anàlisi i conclusions	33
5	Resultat de l'estudi: recull de bones pràctiques	38
6	Bibliografia	41
	Annex 1. Qüestionari	43
	Annex 2. Exposició de resultats	45

Introducció

El treball que teniu a les mans pretén obrir un ventall de nous enfocaments en l'estudi i la investigació i noves maneres de fer als centres de protecció per a infants i adolescents.

És un estudi realitzat com a treball final del postgrau d'Acolliment residencial en centres de protecció a la infància i l'adolescència que ofereix la Universitat de Barcelona. Es basa en la hipòtesi que el vincle afectiu entre germans és un factor de resiliència per als infants i joves que viuen als centres de protecció. Per aquest motiu, l'objectiu final de la recerca és crear un recull de bones pràctiques dins els centres de protecció a la infància i l'adolescència per potenciar el vincle afectiu entre els grups de germans que hi resideixen.

El treball està dividit en tres blocs. El primer és un emmarcament teòric basat en tots els aspectes que estat considerats rellevants per contextualitzar i verificar la hipòtesi de treball i el seu contingut. El segon bloc, el marc metodològic, recull els aspectes més pràctics relacionats amb l'elaboració i posada en marxa de la recerca sobre bones pràctiques als centres per potenciar el vincle afectiu entre germans. El tercer es basa en l'exposició dels resultats obtinguts i les conclusions que se'n deriven.

El primer bloc és una contextualització i fonamentació teòrica que es basa en quatre aspectes bàsics:

- Una contextualització sobre el Sistema català de protecció a la infància i l'adolescència, en què es parla del seu funcionament bàsic i de la legislació que el regula. També tracta específicament sobre els recursos residencials dels quals disposa, i acaba presentant quina és la situació actual de la protecció a la infància i l'adolescència a Catalunya.
- El segon apartat, estretament lligat al primer, fa una presentació de l'acolliment residencial, passant per l'evolució dels models de centres residencials al llarg de la història per arribar al model actual i als estàndards de qualitat que els recursos residencials han d'assolir.
- El tercer apartat d'aquest marc teòric parla sobre els vincles afectius, començant pel concepte d'aferrament amb la mare o amb la figura cuidadora principal, que desenvolupa en altres figures de vincle, anomenades subsidiàries, i acaba tractant la temàtica del vincle afectiu fraternal.
- El quart apartat introdueix el concepte de resiliència, el defineix com a tret individual i el transporta a un nivell més grupal i familiar. Es defineix, per tant, el concepte de resiliència familiar i quins són els trets i capacitats que es poden potenciar a través de pràctiques que afavoreixen la resiliència en grups familiars.
- Per acabar el bloc teòric s'ha introduït un últim punt anomenat «Conclusions teòriques» que pretén agrupar i donar forma al conjunt de conclusions extretes de la recerca teòrica sobre la temàtica tractada.

El segon bloc, el marc metodològic, fa una definició de la hipòtesi i els objectius de la investigació. A continuació, explica l'enfocament metodològic utilitzat per realitzar el disseny de la recerca, presenta la construcció de l'instrument emprat per fer la investigació i, per acabar, explica com s'ha desenvolupat.

El tercer bloc se centra en l'exposició dels resultats obtinguts i les conclusions que se n'extreuen un cop analitzats.

El resultat d'aquest estudi és un recull de bones pràctiques per dur a terme als centres de protecció d'infants i adolescents. Són bones pràctiques relacionades amb el manteniment o la creació del vincle afectiu fraternal com a factor de resiliència per als infants i joves que viuen als centres.

Marc teòric

Dins aquest emmarcament teòric es pretén donar cabuda a tots els conceptes teòrics que conformen l'elaboració d'aquest estudi.

S'inicia amb una contextualització sobre el funcionament del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència a Catalunya, i segueix amb un punt que tracta l'evolució històrica de l'acolliment residencial al nostre país, centrat en el moment actual i els estàndards de qualitat que han d'assolir els centres residencials relacionats amb el treball per germans.

A continuació, tracta la temàtica dels vincles afectius creats en la infància. Comença pel més essencial, l'aferament amb la mare o la principal figura cuidadora, i, passant per les figures de vincle subsidiàries, arriba a les relacions de vincle fraternal.

El punt següent tracta la temàtica de la resiliència, defineix aquest concepte i l'amplia amb la definició de resiliència familiar, fa una relació de capacitats i pràctiques que potencien la resiliència familiar i extrapola aquesta darrera al fet de treballar la capacitat resilient dels grups de germans que viuen als centres de protecció.

Per acabar, tots els punts es troben relacionats en un apartat final en què els conceptes teòrics definits es vinculen.

2.1 Contextualització: el Sistema de protecció a la infància i adolescència

El Sistema català de protecció a la infància i l'adolescència és un sistema complex, en el qual treballen i del qual formen part un nombre elevat de subsistemes i equips de treball diferenciats entre si però amb un objectiu comú: garantir el benestar dels infants i joves de Catalunya.

Dins aquest apartat es pretén sintetitzar tots aquests subsistemes i recorreguts per tal de donar una visió global i entenedora de com funciona la protecció a la infància dins el nostre context.

Tota la informació necessària per fer aquesta contextualització ha estat extreta de la pàgina web del Departament de Benestar Social i Família¹.

2.1.1 Presentació general

Funcionament

Amb la finalitat de detectar situacions de risc o desemparament, el Sistema català de protecció a la infància i l'adolescència posa a disposició de la ciutadania diverses vies per denunciar o comunicar la sospita d'una situació de maltractament.

Les persones que es troben més a prop dels infants i dels adolescents són qui poden detectar més bé les situacions de risc o desemparament. Aquestes persones o institucions són: familiars i veïns, professionals dels centres escolars, monitors i monitores de les entitats infantils i juvenils, equips d'atenció psicopedagògica, professionals dels centres hospitalaris, centres d'atenció primària, cossos policials, serveis de Justícia i/o professionals dels serveis socials bàsics.

Amb l'objectiu principal de garantir la protecció de l'infant o del jove en tot moment, un cop detectada una situació de risc o desemparament, hi ha dos circuits per avaluar el cas i fer la proposta de la mesura protectora més adequada.

¹ Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família. El Sistema català de protecció a la infància. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.7fca6ecb84d307b43f6c8910b0c0e1a0/?vgnextoid=9fb122a30e5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextchannel=9fb122a30e5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD>> [Consulta: 3 maig 2014].

Circuit ordinari

- Els serveis bàsics d'atenció social fan una primera avaluació del cas i, si es considera necessària la intervenció especialitzada, és derivat a l'Equip d'Atenció a la Infància i l'Adolescència² del territori corresponent.
- L'EAI fa una intervenció amb l'infant, la família i el nucli de convivència per valorar la situació sociofamiliar.
- Si es determina que l'infant no pot ser atès en el seu nucli familiar, es proposa una mesura protectora a la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència.³
- Als centres d'acolliment es realitza l'atenció immediata i transitòria dels infants i dels adolescents que han de ser separats del seu nucli familiar, mentre es fa l'estudi d'observació i diagnòstic de la situació dels infants i les seves famílies, i la proposta de mesures de protecció adients.

Circuit per atendre situacions d'intervenció preferent i/o urgents.

Es tracta de l'atenció a situacions insostenibles i de risc greu o molt greu que poden requerir la separació urgent i immediata de l'entorn familiar, perquè es troba en perill la vida o la integritat física o psíquica de l'infant o adolescent. El circuit és el següent:

- Avaluació de les situacions per part dels EAI per tal de determinar si cal un ingrés urgent o si es pot reconduir el cas cap a un procediment ordinari.
- Allotjament provisional a un centre d'acolliment o amb una família d'acolliment d'urgència.
- Derivació a l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció.⁴

En els casos en què el maltractament o els abusos es detecten en un centre hospitalari, s'inicia el circuit hospitalari, en què els professionals de l'hospital han de comunicar la situació a la Unitat de detecció i prevenció del maltractament infantil (UDEPMI), amb denúncia policial o d'instàncies judicials. En aquests casos, s'activen els Equips de valoració de maltractaments infantils (EVAMI), es disposa la retenció hospitalària de l'infant, se n'assumeixen les funcions tutelars i s'ingressa l'infant en un centre d'acolliment mentre es diagnostica la situació dels possibles maltractaments.

Els organismes de referència

Dins el Sistema de protecció a la infància hi ha una gran quantitat de serveis i equips que treballen en xarxa per tal de garantir el bon funcionament del sistema i el benestar dels infants i els joves que hi són atesos.

Els Serveis socials bàsics són el primer nivell del sistema públic de serveis socials i de garantia de més proximitat als usuaris i als àmbits familiar i social.

S'organitzen territorialment i estan formats per equips multidisciplinaris, i la seva tasca té un caràcter polivalent, comunitari i preventiu per fomentar l'autonomia de les persones per tal que visquin dignament.

Dins els serveis socials bàsics s'inclouen també, els serveis d'ajuda a domicili i els serveis d'intervenció socioeducativa no residencial per a infants i adolescents.

Les seves funcions principals són les següents:

- Detectar situacions de necessitat personal, familiar i/o comunitària.
- Oferir informació, orientació i assessorament a les persones amb relació als drets i als recursos socials.
- Valorar i fer diagnòstic social, socioeducatiu i sociolaboral.
- Revisar el programa individual d'atenció a la dependència i de promoció de l'autonomia personal, quan escaigui.
- Acomplir les actuacions preventives, el tractament social o socioeducatiu i les intervencions necessàries en situacions de necessitat social i fer-ne l'avaluació.
- Intervenir en els nuclis familiars o convencionals en situació de risc social.

² A partir d'ara, EAI.

³ A partir d'ara, DGAIA.

⁴ A partir d'ara, ICAA.

- Impulsar projectes comunitaris i programes transversals.
- Prestar serveis d'ajuda a domicili, teleassistència i suport a la unitat familiar o de convivència.
- Prestar serveis d'intervenció socioeducativa no residencial per a infants i adolescents.
- Orientar l'accés als serveis socials especialitzats.
- Promoure mesures d'inserció social, laboral i educativa.
- Gestionar prestacions d'urgència social.

Els tres organismes de referència dins el Sistema de protecció a la infància i l'adolescència, seguint el que estableix la Cartera de serveis socials especialitzats⁵, són els següents:

Els Equips d'Atenció a la Infància i l'Adolescència són els equips de professionals compostos per psicòlegs, pedagogs, treballadors socials i educadors socials, la funció dels quals és diagnosticar i valorar els casos d'alt risc i proposar-ne les mesures de protecció, i també fer el seguiment dels casos i l'acompanyament i suport a les famílies.

La Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència és l'òrgan encarregat de les polítiques d'infància i adolescència de Catalunya. Les seves funcions principals són:

- Promoure i coordinar polítiques proactives i de foment de la convivència, de la tolerància i de la integració sociolaboral, així com del respecte als drets de la infància, per tal que els infants i els adolescents assoleixin el millor grau de benestar i desenvolupament possible en el seu procés de consolidació de l'autonomia personal.
- Planificar, dirigir i executar les competències en matèria de menors en situació de risc social.
- Protegir i tutelar els menors desemparats, assumir-ne la guarda en els supòsits que estableixen les lleis i executar les mesures d'atenció proposades en cada cas.
- Promoure programes d'orientació i integració social dels menors tutelats i extutelats per majoria d'edat i d'inserció sociolaboral a partir dels setze anys, així com actuacions encaminades a millorar la capacitació dels joves, en relació amb l'adquisició i desenvolupament de competències socials i laborals.
- Implementar les recomanacions de l'Observatori dels Drets de la Infància i donar-ne la informació i la difusió adients.
- Promoure sistemes de gestió i comunicació adients per tal de garantir que l'actuació de la Direcció General resulti tant eficient com sigui possible per a la ciutadania.

L'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció és l'organisme encarregat de potenciar i supervisar els acolliments de infants desemparats i les adopcions, tant d'infants de Catalunya com de l'àmbit internacional.

Mesures de protecció

Tal com el defineix el web del Departament de Benestar Social i Família,⁶ el Sistema català de protecció a la infància i l'adolescència preveu diverses mesures en funció de la gravetat i les característiques de cada situació, i és la DGAIA qui decideix quines mesures de protecció s'han d'aplicar en cada cas, sempre en funció d'un informe previ dels equips tècnics i tenint en compte que s'ha de prioritzar en tot moment l'interès superior de l'infant o adolescent.

A continuació, fem una breu explicació sobre cada mesura de protecció per a les situacions de desemparament; no són més extenses perquè l'objecte d'estudi d'aquest treball es basa en una d'aquestes mesures, l'acolliment residencial.

Acolliment familiar simple o permanent

L'infant o adolescent és acollit per una família, extensa o aliena, que té la responsabilitat de vetllar pel benestar i cura integral d'aquest infant o jove. La família acollidora rep suport dels professionals de seguiment de l'ICAA i l'infant pot mantenir el contacte amb la seva família d'origen.

5 Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família. El Sistema català de protecció a la infància. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.6e02226e86d88424e42a63a7b0c0e1a0/?vgnnextoid=a2ed8213626a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=a2ed8213626a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>> [Consulta: 3 maig 2014].

6 Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família. El Sistema català de protecció a la infància. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.318327c7107bbec91285ca75b0c0e1a0/?vgnnextoid=d59331a45e5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=d59331a45e5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>> [Consulta: 5 maig 2014].

En l'acolliment simple, l'infant és acollit fins que la família d'origen supera els seus problemes i es troba en condicions de recuperar el seu fill. En l'acolliment permanent, l'infant és acollit fins als divuit anys.

Acolliment convivencial d'acció educativa

L'acolliment en una unitat convivencial d'acció educativa és el que exerceixen persones prèviament seleccionades i qualificades per la seva titulació, formació i experiència en l'àmbit de la infància i l'adolescència. Aquestes persones acullen infants amb necessitats especials o grups de germans.

Acolliment preadoptiu

És una mesura prèvia a l'adopció que es constitueix més endavant per resolució judicial i que atorga els mateixos efectes que la filiació per naturalesa. La mesura d'acolliment preadoptiu, com a pas previ per a l'adopció, s'acorda en els casos següents:

- Quan no és possible la reintegració de l'infant o l'adolescent en la seva família d'origen i es considera que el més favorable al seu interès és la plena integració en una altra família mitjançant l'adopció.
- Quan els progenitors o titulars de la tutela ho sol·liciten a l'entitat pública competent i fan abandonament dels drets i deures inherents a la seva condició.

Acolliment en centre

L'acolliment en centre s'ha d'acordar quan es preveu que el desemparament o la necessitat de separació de la pròpia família seran transitoris i no ha estat possible o aconsellable l'acolliment per una persona o família. També és aplicable quan, havent-hi els requisits per a l'acolliment preadoptiu, aquest no s'ha pogut constituir.

L'acolliment en centre consisteix a ingressar l'infant o adolescent en un centre, públic o concertat, adaptat a les seves característiques per tal que rebi l'atenció i l'educació necessàries.

Mesures de transició a la vida adulta i a l'autonomia personal

Les mesures de transició a la vida adulta i a l'autonomia personal han de consistir a oferir acompanyament en la inserció sociolaboral i d'habitatge per garantir una preparació progressiva per a la independència personal, d'acord amb les necessitats formatives i d'integració social i laboral de cada adolescent.

Aquestes mesures es poden acordar, fonamentalment, respecte d'adolescents majors de setze anys, amb el seu consentiment, que es trobin amb possibilitats escasses de retorn al nucli familiar d'origen o sense perspectives d'integració en altres nuclis de convivència o que tinguin risc d'exclusió social en assolir la majoria d'edat.

2.1.2 Legislació

El Sistema català de protecció a la infància es basa, en l'àmbit legal, en la Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència, aprovada pel Parlament de Catalunya el 12 de maig de 2010.

La Llei dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència vol atendre, protegir i promocionar el benestar personal i social dels infants i dels adolescents, i garantir l'exercici dels seus drets i responsabilitats. Situa l'infant i l'adolescent com a subjecte de drets i oportunitats i actualitza la normativa que fins ara hi havia en aquest camp per adaptar-la a les noves necessitats i circumstàncies socials.

Aquesta llei recull tota la legislació actual catalana sobre la infància i l'adolescència i introdueix novetats en aspectes com són la protecció davant el maltractament d'infants i adolescents, el procediment de desemparament o el procés d'acolliment, amb dues modalitats noves: l'acolliment permanent i l'especialitzat.

Una de les grans novetats de la Llei és que incorpora la prevenció a les polítiques de protecció, fins ara majoritàries. A partir de l'entrada en vigor d'aquesta llei, a banda de promoure i regular les mesures per pal·liar les situacions de risc, s'incorporen i es dicten normatives pel que fa a la prevenció, l'atenció, la promoció i la participació de la infància i l'adolescència.

Una altra de les novetats destacades de la nova Llei és el fet que prioritza que en casos de maltractament familiar sigui la persona maltractadora qui deixi la llar, en lloc de l'infant. També vol evitar la doble victimització, és a dir, que els infants hagin de declarar dues vegades per un cas d'abús o maltractament.

També cal tenir present altres lleis i decrets referents a la protecció de la infància i l'adolescència, que tenen com a objecte primordial l'especial vulnerabilitat dels infants i adolescents, així com el seu protagonisme com a subjectes de dret.

A continuació, es presenta la normativa ordenada cronològicament, de la més antiga a la més recent.

Lleis i decrets llei

Llei 13/1997, de 19 de novembre, de creació de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció. DOGC 27 de novembre de 1997, núm. 2527.

Llei 8/2002, de 27 de maig, de modificació de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, i de regulació de l'atenció especial als adolescents amb conductes d'alt risc social. DOGC 3 de juny de 2002, núm. 3648.

Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies. DOGC 16 de juliol de 2003, núm. 3926.

Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. DOGC 17 de juliol de 2008, núm. 5175.

Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. DOGC 2 de juny de 2010, núm. 5641.

Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família. DOGC 5 d'agost de 2010, núm. 5686.

Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de Catalunya 2010-2013. Aprobat per l'Acord de Govern Acord GOV/193/2010, de 26 d'octubre, pel qual s'aprova el Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de Catalunya 2010-2013. DOGC 3 de novembre de 2010, núm. 5747.

Decret 200/2013, de 23 de juliol, dels consells de participació territorial i nacional dels infants i els adolescents de Catalunya. DOGC 25 de juliol de 2013, núm. 6425.

Decret 151/2009, de 29 de setembre, de desplegament parcial de la llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies. DOGC 1 d'octubre de 2009, núm. 5475.

D'aquestes lleis i decrets, se n'ha analitzat el contingut bàsic i els preceptes amb relació al tema d'aquest treball: les relacions fraternals i el que dictaminen sobre els grups de germans que ingressen en centres residencials de protecció a la infància. Els resultats s'exposen en format de taula.

Taula 1. Resum de la legislació relacionada

Referent	Contingut bàsic	Preceptes referents al treball o vincle fraterne
Llei 13/1997, de 19 de novembre, de creació de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció. Llei 8/2002, de 27 de maig, de modificació de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, i de regulació de l'atenció especial als adolescents amb conductes d'alt risc social.	Es crea l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció, organisme autònom administratiu adscrit al departament. Se'n descriuen les competències, finalitats i òrgans.	No hi fa referència.
Llei 8/2002, de 27 de maig, de modificació de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, i de regulació de l'atenció especial als adolescents amb conductes d'alt risc social.	El text addenda modifica la Llei 37/1991, de 30 de desembre, de protecció de menors desemparats i de l'adopció, fent una menció especial dels joves amb conductes disruptives, dels equipaments i institucions adreçades a atendre'ls, i del desplegament d'un estatut de les persones menors internes en centres de protecció, dels seus drets i deures, de l'incompliment dels deures i de les mesures educatives correctores.	El punt g de l'article 48 desplega el dret a «Relacionar-se amb la família i gaudir del règim de visites establert legalment o per decisió judicial» dels infants acollits en centres.

Referent	Contingut bàsic	Preceptes referents al treball o vincle fratern
Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies.	Ordena mesures de suport i foment de la família. Fixant-se sobretot en els aspectes econòmics, tant pel que fa a ajuts directes com a mesures administratives, i de conciliació en els sectors públic i privat. Destaca les funcions íntimament relacionades amb la família, com són l'escola i altres serveis, i també es fixa en col·lectius d'especial vulnerabilitat, com són els discapacitats i la protecció a la infància i l'adolescència.	L'art. 28, sobre mesures de suport a infants i adolescents, descriu en el punt 4 com «El Govern ha de fomentar la interacció harmònica de la família amb altres institucions socials complementàries en la socialització dels infants i els adolescents, prestant una atenció especial als centres escolars, a les tecnologies de la informació i la comunicació, i a altres serveis i recursos per a la infància i l'adolescència».
Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions.	Desplega el dret a la successió hereditària, com a part del dret civil.	No hi fa referència.
Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència.	Es tracta d'un text que cerca la unificació legislativa en matèria de menors d'edat. La redacció ve motivada també per la necessitat d'actualitzar i modificar els textos legislatius amb relació a les noves demandes i circumstàncies socials. Destaca el títol V, «De la protecció dels infants i els adolescents en situació de risc o desemparament», secció tercera, «Mesures de protecció dels infants i els adolescents desemparats».	Article 114, «Acumulació processal»: «El departament competent en matèria d'atenció als infants i als adolescents, sens perjudici de les obligacions que pertocquen al Ministeri Fiscal d'acord amb la disposició final vintena de la Llei orgànica 1/1996, del 15 de gener, de protecció jurídica del menor, de modificació parcial del Codi civil i de la Llei d'enjudiciament civil, ha de vetllar perquè, incoat un procediment d'oposició a mesures administratives de protecció de menors, es resolguin en un mateix procediment totes les accions i incidències que afectin un mateix infant o adolescent o que afectin germans. A aquest efecte, ha de promoure les actuacions oportunes establertes per la legislació processal». Article 129, «Formalització de l'acolliment»: «4. L'acolliment de germans s'ha de confiar a una mateixa persona o família, llevat que hi hagi circumstàncies que en justifiquin la separació, i també s'han de facilitar les relacions entre l'infant o l'adolescent i la seva família natural quan sigui possible el reintegrament a aquesta, per tal d'afavorir-lo, i quan pugui beneficiar l'infant o l'adolescent». Article 131, «Acolliment convivencial d'acció educativa»: «2. L'acolliment en una unitat convivencial d'acció educativa es pot acordar fonamentalment respecte d'infants o adolescents

Referent	Contingut bàsic	Preceptes referents al treball o vincle fratern
		amb diversitat funcional, grups de germans i altres en dificultats especials o amb necessitats educatives especials». Article 132, «Adopció de la mesura d'acolliment en centre»: «5. Els germans han d'ésser acollits al mateix centre, llevat que no els sigui beneficiós».
Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família.	Regula les relacions de convivència, els drets i els deures dels membres de la família en les seves formes diverses.	Article 222-11, «Tutela de germans»: «La delació judicial de la tutela de germans menors d'edat ha de recaure en una mateixa persona, llevat que les circumstàncies justifiquin una resolució diferent». Article 233-11, «Criteris per a determinar el règim i la manera d'exercir la guarda»: «2. En l'atribució de la guarda, no es poden separar els germans, llevat que les circumstàncies ho justifiquin». Article 233-13, «Supervisió de les relacions personals en situacions de risc»: «1. L'autoritat judicial pot adoptar, per raons fonamentades, mesures perquè les relacions personals del menor amb el progenitor que no exerceix la guarda o amb els avis, els germans o altres persones pròximes es desenvolupin en condicions que en garanteixin la seguretat i l'estabilitat emocional». Article 236-4, «Relacions personals»: «2. Els fills tenen dret a relacionar-se amb els avis, els germans i altres persones pròximes, i tots aquests tenen també el dret de relacionar-se amb els fills».
Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de Catalunya 2010-2013.	Pla que defineix els eixos fonamentals, les estratègies bàsiques i el marc teòric fonamental de l'Administració de la Generalitat en matèria d'atenció a la infància i l'adolescència.	No hi fa referència.

Referent	Contingut bàsic	Preceptes referents al treball o vincle frater
Decret 200/2013, de 23 de juliol, dels consells de participació territorial i nacional dels infants i els adolescents de Catalunya.	Regula els òrgans de participació territorial i sectorial d'infants i adolescents; les funcions i l'organització.	No hi fa referència.
Decret 151/2009, de 29 de setembre, de desplegament parcial de la Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies.	El decret organitza el desplegament de la Llei, parant atenció a aspectes nous no inclosos en el text anterior, com ara les famílies monoparentals, nous requisits per a les famílies nombroses, l'expedició dels títols per acreditar aquestes condicions, així com els ajuts i prestacions derivades, en especial per als casos d'adopció, tutela o acolliment múltiple.	No hi fa referència.

La taula 1 mostra que les mencions que fan els diferents decrets i lleis vigents en matèria de protecció a la infància i l'adolescència insisteixen en la no-separació dels grups de germans en circumstàncies de separació del nucli familiar, ja sigui per mesura d'acolliment, ingrés en centre o separació dels progenitors.

La Llei de drets i oportunitats se centra en la idea concreta del treball i especifica que els germans han de ser acollits al mateix centre sempre que es consideri beneficiós.

Podem dir que la legislació vigent no dóna gaires directrius sobre com s'ha treballar amb els grups de germans als centres residencials, però l'essència aposta per la no-separació d'aquests quan es produeixen situacions excepcionals.

2.1.3 Els recursos residencials dins dels Sistema de protecció a Catalunya

Com ja s'ha anunciat amb anterioritat, l'objecte d'estudi d'aquest treball s'ubica dins els recursos residencials de protecció a la infància i l'adolescència de Catalunya. Per aquest motiu, es considera adient descriure quines són les característiques principals dels recursos residencials sobre la base del que descriu el Departament de Benestar Social i Família sobre els centres i recursos de protecció.⁷

Centres d'acollida

Són serveis residencials d'estada limitada i transitòria que atenen a infants i joves de zero a disset anys. Tenen com a funcions principals:

- Exercir l'atenció immediata i transitòria dels infants desemparats.
- Exercir la guarda i educació dels infants i els adolescents atesos.
- Analitzar la seva problemàtica i proposar el tipus de mesures aplicables.
- Fer el diagnòstic en centre i les valoracions especialitzades que no es poden abordar des del territori de l'infant, tenint en compte els informes de derivació corresponents.
- Proposar les mesures adequades per a cada cas atès.

⁷ Generalitat de Catalunya, Departament de Benestar Social i Família. El Sistema català de protecció a la infància. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.318327c7107bbec91285ea75b0c0e1a0/?vgnextoid=f59531a45e5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextchannel=f59531a45e5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnextfmt=default>> [consulta: 5 maig 2014].

Centre Residencial d'Acció Educativa⁸

Són serveis d'acolliment residencial, per a la guarda i educació dels seus usuaris i usuàries, on resideixen temporalment amb la mesura administrativa d'acolliment simple en institució o a l'espera que les mesures d'acolliment simple o pre-adoptiu es facin efectives.

Les seves funcions principals són:

- Donar resposta a situacions i necessitats educatives i assistencials que requereixen una especialització tècnica en la guarda i educació alternativa a la família d'origen.
- Promoure, establir i aplicar mesures tècniques educatives i d'inserció social, laboral i familiar.
- Coordinar-se amb els serveis socials bàsics, amb professionals d'altres sistemes de benestar social, amb les entitats associatives i amb les que actuen en l'àmbit dels serveis especialitzats.
- Proporcionar als infants i els adolescents atesos tota la cobertura inherent a l'exercici de la guarda i educació.

Centre Residencial d'Educació Intensiva⁹

Servei residencial d'acolliment d'estada limitada per a nois i noies a partir de dotze anys. Disposa de mesures estructurals de protecció, per a la guarda i educació de les persones que en són usuàries, tutelades per l'Administració de la Generalitat de Catalunya, i que té com a objectiu donar resposta educativa i assistencial a adolescents i joves que presenten alteracions conductuals, que requereixen d'uns sistemes d'educació intensiva. El servei es pot complementar amb unitats específiques per als adolescents que presenten un rebuig manifest i notori a les mesures residencials de protecció.

Les seves funcions bàsiques són:

- Donar resposta a les necessitats educatives i assistencials específiques d'adolescents i joves amb alteracions conductuals que requereixen una especialització tècnica alternativa en la cura i atenció.
- Promoure, establir i aplicar mesures educatives i d'inserció social, laboral i familiar.
- Coordinar-se amb els serveis socials bàsics, amb els equips professionals dels altres sistemes de benestar social, amb les entitats associatives i amb les que actuen en l'àmbit dels serveis socials especialitzats.
- Proporcionar als joves atesos tota la cobertura inherent a l'exercici de la guarda i educació.

En la definició estàndard que fan des del Departament de Benestar Social i Família d'aquests recursos residencials, no s'especifica quin és el tipus d'atenció que es dona als grups de germans que han d'ingressar de forma simultània.

Es parla de l'infant o l'adolescent com a única persona i no es veu reflectida la possibilitat d'acollir grups de germans.

2.1.4 Situació actual

La finalitat d'aquest punt és mostrar quina és la situació actual a Catalunya en relació als infants i joves que són atesos pel Sistema de protecció a la infància, sota quina mesura són atesos i conèixer quants recursos residencials existeixen i com és la seva distribució territorial.

Les dades utilitzades són proporcionades per la DGAIA¹⁰ amb data de desembre del 2014.

Al desembre del 2014 hi havia un total de 13.149 infants i adolescents atesos pels equips d'atenció a la infància i l'adolescència, dels quals 5.095 sense proposta de mesura protectora i 8.054 amb proposta de mesura protectora amb seguiment.

Les taules 2 i 3 mostren les mesures protectores.

⁸ A partir d'ara, CRAE.

⁹ A partir d'ara, CREI.

¹⁰ Dades extretes de la Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència. Dades estadístiques. Desembre de 2014.

Taula 2. Nombre d’infants i adolescents tutelats per la DGAIA. Acolliment en família

Delegacions territorials						
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Terres de l'Ebre	Catalunya
Acolliment en família extensa	1.670	179	187	260	119	2.415
Acolliment en família aliena	755	80	42	55	37	969
Acolliment preadoptiu	258	51	61	35	19	424
Total	2.683	310	290	350	175	3.808

Taula 3. Nombre d’infants i adolescents tutelats per la DGAIA. Acolliment institucional

Delegacions territorials						
	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Terres de l'Ebre	Catalunya
CRAE i pisos assistits	1.607	172	159	165	71	2.174
Centres d'acollida	323	69	21	71	27	511
Total	1.930	241	180	236	98	2.685

Centrant-nos en els recursos residencials que hi ha a Catalunya, la taula 4 mostra com estan distribuïts en el territori, en tipologies i en nombre de centres i de places.

Taula 4. Nombre de recursos residencials i de places a Catalunya

Delegacions territorials								
	CRAE		Centres d'acollida		CREI		Pisos assistits	
	Serveis	Places	Serveis	Places	Serveis	Places	Serveis	Places
Àmbit metropolità	55	1.128	10	280	3	74	57	248
Comarques gironines	12	154	2	60	-	-	9	34
Camp de Tarragona	5	142	3	78	1	20	6	25
Terres de l'Ebre	2	34	1	20	-	-	2	10
Àmbit de Ponent	7	154	1	22	-	-	5	17
Comarques centrals	10	135	2	67	-	-	3	8
Alt Pirineu i Aran	-	-	-	-	-	-	-	-
Penedès	6	95	-	-	-	-	2	4
Catalunya	97	1.842	19	527	4	94	84	346

2.2 L'acolliment residencial

Tot i la contextualització anterior sobre el Sistema català de protecció a la infància i l'adolescència, es considera essencial aprofundir sobre l'acolliment residencial.

L'acolliment residencial és aquell que es produeix en centres de protecció. L'objectiu d'aquest treball és saber de quina manera es treballa el vincle fraternal en aquests centres i si aquest vincle es considera un factor de resiliència per als infants i joves que hi viuen. Per tal d'arribar a veure si aquest és un factor important dins els projectes educatius del centre, abans cal conèixer els models i principis educatius i organitzatius, i els criteris de qualitat en l'acolliment residencial que s'han desenvolupat al llarg de la història i els que trobem en el moment actual.

2.2.1 Evolució dels models d'acolliment residencial al llarg de la història

La protecció a la infància i l'adolescència i, per tant, també l'acolliment residencial, han anat experimentant canvis importants, tant estructurals com funcionals. Aquesta transformació es deriva dels canvis de visió sobre la infància que la societat ha tingut i de les noves demandes que han anat apareixent.

Com descriuen Fernández del Valle i Fuertes (2000) i Fernández, Hamido i Fernández (2011), al llarg de la història i en el moment actual hi ha hagut diverses institucions benèfiques la finalitat de les quals era donar allotjament a persones que en tenien manca. Així, en els primers segles del cristianisme, ja comencen a aparèixer establiments dirigits a recollir malalts, estrangers sense llar, dement i transeünts en general. Les ordes religioses, doncs, jugaven un paper important, ja que dirigien les seves cures i atencions a aquests col·lectius més desfavorits. Tot i així, la infància trigarà a aparèixer com a població diferenciada, atès que els infants eren recollits amb els adults en aquests tipus d'institucions.

Així, apareixen cap a la fi del segle XVI les cases de misericòrdia, hospicis que acollien transeünts i pidolaires de qual-sevol edat i que ràpidament es van anar estenent per totes les ciutats de l'Estat espanyol.

Però no es pot començar a parlar d'institucions específiques per a la infància fins al començament del segle XVI. Llavors, neixen les cases d'expòsits arran del problema del creixent abandonament infantil. Aquestes institucions recullen els infants abandonats fins que tenien edat de valer-se per ells mateixos, normalment al voltant dels set anys. Són les institucions que conformen el marc d'atenció a la infància abandonada fins al primer terç del segle XX.

Partint d'aquí, hi va haver tres entitats i organismes que a la dècada del 1980 prestaven la seva atenció a la infància «carencial»:

- Al principi del segle es crea la legislació reguladora de La Obra de Protección a Menores per fer front als problemes dels infants abandonats o desatesos i d'aquells que presenten conductes socialment conflictives.
- El Instituto Nacional de Asistencia Social (INAS) era un organisme estatal especialitzat en l'activitat assistencial a tots els col·lectius i va gestionar un gran nombre de centres residencials.
- Les diputacions provincials tenien competències de manteniment de llars infantils per a l'atenció d'infants mancats d'ambient familiar fins al final de l'edat escolar.
- També hi havia un gran nombre d'institucions i entitats que desenvolupaven l'atenció a infants desprotegits.

En conclusió, es pot dir que el panorama de l'atenció a la infància en els anys posteriors a la Guerra Civil i fins ben entrats els anys vuitanta del segle XX consistia en un conjunt desordenat d'organismes amb la finalitat de recollir els nens que tinguessin situacions familiars de precarietat. El solapament de funcions i objectius d'aquests organismes era evident.

A partir de l'assumpció de les competències en matèria de serveis socials per part de les comunitats autònomes, aquests organismes desapareixen i les residències de protecció queden definides com a recursos especialitzats de família i infància.

Així, fins a aquell moment, el model de residència on s'acollia els infants era un model macroinstitucional definit per diferents aspectes:

- *Acolliment indiscriminat.* Els infants eren recollits en aquestes institucions com a mesura fàcil i immediata, i s'hi barrejaven casos d'abandonament o maltractament amb d'altres com ara falta de recursos econòmics, desplaçaments dels pares per motius laborals, malalties o orfandat.
- *Institució tancada i autosuficient.* S'intentava cobrir totes les necessitats dels infants sense utilitzar els recursos de la comunitat.

- *Cures bàsiques i instrucció.* L'objectiu principal d'aquestes institucions era l'aprenentatge de normes relacionades amb aspectes personals com són la neteja o l'alimentació i l'aprenentatge escolar o d'algun ofici.
- *Manca de professionals.* Les persones que s'encarregaven dels infants no tenien una preparació específica per fer-ho.

A partir dels anys setanta, es vol deixar enrere el model de macroinstitució i optar per un model centrat en les necessitats evolutives de l'infant. D'aquesta manera es comença a parlar de la necessitat de construir llars amb entorns tan similars com sigui possible a l'ambient familiar en el qual creixen i es desenvolupen la majoria de nens i nenes.

Per tal de fer la transició del model macro al micro s'hi introdueixen canvis molt importants:

- Tancament o revisió de les grans institucions.
- Pas del concepte de menors al de serveis socials de família i infància.
- Professionalització. Substituir el rol de cuidador pel de professional educador social té un procés d'implantació lent.
- Normalització. Es vol desestigmatitzar l'infant que viu en un centre i que fa ús dels serveis de la comunitat per tal que sigui un ciutadà més.
- Centrar l'atenció en els drets de l'infant.

Per acabar aquest punt, després d'haver vist d'on venim, es considera important saber cap a on anem, tenint en compte la definició de les noves tendències en l'acolliment residencial que fan Fernández del Valle i Fuertes (2000).

- Disminució del nombre d'infants atesos en centre residencials, amb la promoció de l'acolliment familiar i els recursos de la comunitat per atendre l'infant dins el seu context familiar.
- Disminució del temps d'estada al centre per tal que la separació del nucli familiar sigui tan breu com sigui possible.
- Augment de la mitjana d'edat dels infants en residències.
- Canvi en els aspectes arquitectònics i en la ubicació de les instal·lacions, que han de situar-se en entorns normalitzats i amb un estil de vida semblant al familiar, amb un nombre reduït d'adults referents.
- Reducció de la dimensió de la instal·lació, amb un nombre de places acotat i com més reduït millor.
- Canvis en matèria de personal, més professionalització dels educadors i amb exigència de titulació universitària. Disminució de la ràtio nen/professional d'atenció directa per garantir una atenció més individualitzada.
- Canvi de model, passant d'un model bàsicament assistencial a un model educatiu i fent un pas més enllà, cap a un model psicosocial.
- Diversificació de recursos residencials en funció de les característiques, necessitats i objectius per treballar amb els destinataris.
- Elaboració de condicions mínimes, les administracions s'ocupen de determinar quines són les condicions mínimes que han de complir les residències per ser autoritzades i rebre finançament públic.
- Importància de la família, entenent que el centre de la intervenció és tota la família i potenciant models de treball familiar des dels mateixos centres.

2.2.2 L'acolliment residencial en l'actualitat

Aquest punt vol definir com és l'acolliment residencial en el moment actual, tenint en compte quins són els seus objectius i característiques fonamentals, per a la qual cosa parteix del contingut i la definició que fan Fernández del Valle et al. (2012) a l'EQUAR, que diu el següent:

L'acolliment residencial és una mesura de protecció destinada a aquells infants i adolescents que no poden romandre a les seves llars, i mitjançant la qual se'ls proporciona un lloc de residència i convivència que compleixi amb l'encàrrec de satisfer les necessitats de protecció, educació i desenvolupament, incloent-hi les actuacions terapèutiques i rehabilitadores que siguin necessàries.

Aquesta mesura es basa en tres característiques fonamentals:

- El caràcter educatiu, en el seu sentit més integral.
- El caràcter instrumental, ja que està al servei d'un pla de cas que ha de contemplar una finalitat estable i normalitzada.
- La temporalitat, en tant que els infants que requereixin una llar de substitució per un temps indefinit o per una estada molt llarga han de ser orientats cap a l'acolliment familiar.

Els objectius de l'acolliment residencial són els següents:

- Constituir un entorn de seguretat i protecció per als infants i els joves en què puguin generar-se experiències d'aprenentatge basades en models educatius adequats de responsabilitat i relació positiva.
- Potenciar el màxim desenvolupament i creixement personal en les principals dimensions –intel·lectual, afectiva, social i de salut–, de manera que la permanència en una llar o residència no solament eviti la deterioració pròpia d'una situació familiar inadequada, sinó que contribueixi a superar els possibles trastorns o retards que el nen pugui presentar.
- Integrar els infants i els joves en els principals contextos de socialització, com són l'escola, la comunitat o, si escau, el treball, intensificant la utilització dels recursos socials normalitzats.
- Proveir els nens d'un ambient segur, enriquidor i terapèutic que respecti i promogui la identitat cultural i ètnica, i que alhora cobreixi les necessitats úniques educatives, socials, de desenvolupament, salut, conductuals i emocionals.
- Proveir els nens d'un ambient quotidià de convivència que faciliti experiències positives de vinculació, suport, afecte i oportunitats de nous aprenentatges per desenvolupar l'autonomia i la maduresa.
- Ajudar als nens i famílies a treballar les seves fortaleces per afrontar les condicions que han estat un obstacle per a un context familiar de benestar i a constituir-se en subjectes actius del procés d'intervenció.
- Ajudar els nens i les famílies a millorar les seves relacions familiars i, quan sigui possible, la reunificació familiar, així com facilitar la permanència dels grups de germans en convivència, per tal d'evitar la seva separació.
- Ajudar nens i famílies a enfrontar-se efectivament amb l'impacte dels problemes de salut mental o dependència de substàncies dels seus membres.
- Preparar els nens i els pares per a alternatives a la reunificació quan aquesta no sigui possible.
- Ajudar els adolescents majors a aconseguir una transició a la vida adulta recixida, mitjançant el treball sobre habilitats generals i específiques, i l'accés als recursos socials i també als suports econòmics, emocionals, socials i comunitaris necessaris.
- Ajudar en l'establiment de suports comunitaris a llarg termini i dels vincles socials que es necessiten per a la integració social recixida després de l'experiència residencial.

La definició d'objectius que fa l'EQUAR sobre l'acolliment residencial fa referència a dos punts molt importants per a aquest treball.

El primer parla de l'ambient quotidià, familiar i normalitzador que hi ha d'haver als centres residencials, un ambient que es crea en convivència amb els germans. El segon parla directament d'evitar la separació dels grups de germans i facilitar la permanència d'aquests dins el mateix nucli de convivència.

En aquest sentit, es considera essencial crear un subapartat que tracti estrictament dels tipus d'organització grupal que es dona als centres residencials.

2.2.3 Tipus d'organització dels recursos residencials

Actualment, dins la nostra comunitat autònoma, trobem gran varietat de models de centres residencials, ja sigui per la ubicació, el nombre d'infants i adolescents atesos, el model i projecte educatiu del centre o el perfil de destinataris que atenen.

Aquest subapartat vol definir els models d'organització amb relació als usuaris i a l'atenció que reben per part dels professionals. Trobem dos grans tipus, sempre tenint en compte que tot depèn del nombre d'usuaris que hi hagi, ja que si parlem de centres de menys de set o vuit places probablement no serà necessària la divisió per grups.

Divisió dels infants i els joves per grups d'edat

Aquest tipus d'organització implica que els infants i els joves conviuen i tenen com a companys de dinàmica general dins la llar infants o joves d'edats similars.

Depenent del centre, la convivència té lloc en llars diferenciades i o en dinàmiques distintes dins la mateixa llar.

Per a cada grup de referència s'estableixen uns educadors/es i tutors/es de referència.

Això implica que si la diferència d'edat entre germans és molt significativa, probablement es trobaran en nuclis de convivència i dinàmiques molt diferenciades.

Per tant, aquest tipus d'organització no té en compte el treball per germans ni el principi de normalització dins un ambient que sigui ben semblant al familiar.

Divisió de grups de forma transversal

En aquest tipus d'organització, els grups de treball que es formen inclouen infants i joves de totes les edats. Per tant, aquest model organitzatiu sí que contempla la convivència entre germans d'edats diferents.

D'aquesta manera, els grups de convivència s'acosten més a ambients normalitzadors i afavoreixen el manteniment i/o creació de vincle entre els grups de germans.

Aquest punt s'ha centrat en l'aspecte organitzatiu en el qual posa l'atenció aquest treball, l'organització dels grups de treball, però hi ha molts més aspectes organitzatius que afecten la dinàmica i metodologia de treball dels recursos residencials.

2.2.4 Principis i criteris de qualitat

Per acabar aquest àmbit en què es defineix el paper dels recursos residencials dins el Sistema de protecció a la infància, es considera essencial detectar quins són els criteris de qualitat que han d'assolir els centres de protecció, per tal que s'hi basin les propostes següents de millora o de bones pràctiques.

Aquests estàndards de qualitat són extrets de Fernández del Valle et al. (2012) a l'EQUAR, document que presenta els estàndards de qualitat en acolliment residencial de protecció a la infància. Es tracta d'una versió general, aplicable als diversos tipus de llars i residències que componen les xarxes d'atenció de les diferents entitats públiques.

Es basa en vint estàndards de qualitat dividits en quatre àmbits: els recursos; els processos bàsics; les necessitats i el benestar; i la gestió i organització.

D'aquests vint estàndards, es presenten aquells que es troben relacionats amb l'objecte d'estudi d'aquest treball: el treball per germans als centres de protecció.

Estàndard 3. Derivació i recepció-admissió

Excepte en els casos d'acolliment d'urgència, l'acolliment residencial ha de ser conseqüència d'un procés de presa de decisions en el qual hi hagi una avaluació rigorosa i un pla de cas amb una finalitat clarament establerta. La derivació a una llar determinada i la recepció per part d'aquesta llar ha de preparar-se mitjançant una reunió dels professionals implicats i recaptant la participació dels menors d'edat, en funció del seu desenvolupament i les seves possibilitats, així com de la família.

Aquest estàndard defineix de quina manera s'ha d'efectuar el procés d'ingrés en un centre residencial. Parla de la necessitat de potenciar la participació i la implicació de la família, així com la dels infants o els joves que hi hagin d'ingressar. D'això es pot extreure que si s'ha d'efectuar la retirada de tot un grup de germans, serà un procés en el qual se'ls ha d'implicar de forma conjunta i potenciar la participació de tots ells.

Estàndard 7. Suport a les famílies per a reunificació

En els casos de reunificació, les famílies han de rebre la pertinent ajuda i intervenció dels programes especialitzats que els permeti avançar en els objectius i millorar la seva situació en un temps tan breu com sigui possible per recuperar la convivència amb els fills. En aquests casos, les llars han de fer també tasques de suport i orientació educativa amb les famílies en estreta coordinació amb els responsables de cas, de manera que s'impulsi la reunificació des de totes les direccions i agents possibles.

Aquest altre estàndard defineix de quina manera s'ha de donar suport i orientació a les famílies des dels centres. Així, si ens trobem davant d'un cas de reunificació d'un grup de germans, cal tenir-los en compte tots ells i fer un treball coordinat entre tots els professionals referents que prengui en consideració les característiques de tots els germans i les relacions establertes entre ells.

També serà necessari fer un treball de conjunt amb tots els germans que convisin al centre de preparació per afrontar el procés de desinternament i retorn al nucli familiar.

Estàndard 8. Seguretat i protecció

Les llars han d'oferir com a objectiu primordial un ambient segur i protector per als nens, capaç de constituir-se en un entorn de convivència tranquil i de promoure vinculacions afectives i de suport amb adults i iguals. Les relacions entre el personal i els nens han de basar-se en el respecte mutu i l'acceptació.

Construir un entorn de convivència tranquil i on es potenciïn les relacions afectives i de suport també implica mantenir o potenciar la relació afectiva i de vincle entre els germans que conviuen al centre.

Estàndard 13. Normalització i integració

L'atenció residencial ha de basar-se en la creació d'un ambient casolà i càlid, seguint el criteri de normalització respecte al fet que els espais, equipaments, ritmes i rutines s'assemblin a aquells de què gaudeix qualsevol nen quan viu amb la seva família. Seguint amb el criteri de normalització, els nens i els joves han d'integrar-se en les activitats i serveis de la comunitat de manera que adquireixin habilitats socials i sàpiguen desenvolupar-se en l'ús de recursos comunitaris.

El criteri de normalització és el que dóna més suport al treball transversal i per grup de germans. Això implica que els centres han de donar un ambient que sigui tan semblant al familiar i casolà com sigui possible. Per tant, convida a treballar les relacions frateres dins un context de convivència ben semblant al familiar.

2.3 Els vincles afectius

Al llarg de la vida, l'ésser humà va formant vincles afectius importants amb diferents persones. Aquestes vinculacions són: aferrament entre una persona que rep atencions i el seu cuidador; vincle fraternal entre germans; amor romàntic; amistat; o vincle paternofilial dels pares cap als fills o, per extensió, d'avis a néts o d'oncles a nebots.

Lafuente i Cantero (2010) citen Ainsworth (1989) i Lafuente (1989) per determinar que tots aquests vincles afectius tenen unes característiques en comú que es detallen a continuació.

- Tenen una naturalesa essencialment afectiva, fruit de la necessitat d'intimitat amb l'altra persona i del fet que les relacions afectives impliquen emocions i sentiments.
- Són perdurables al llarg del temps, ja que qualsevol vincle afectiu és persistent si està ben establert.
- Són singulars perquè es dirigeixen cap a un nucli reduït de persones.
- Generen el desig de cercar i mantenir proximitat i contacte amb les persones amb les quals han format el vincle.
- Produeixen ansietat quan hi ha una separació no desitjada.
- Sorgeixen de la interacció contínua i perllongada.
- Sorgeixen entre persones.
- La seva qualitat depèn de la qualitat de la interacció.

Partint de la premissa que hi ha diferents tipus de vincles afectius, aquest apartat vol definir i diferenciar tres formes de vincle afectiu. La primera és l'aferrament amb la mare o amb la figura cuidadora: es tracta del tipus de vincle més investigat i sobre el qual hi ha més teories i suport bibliogràfic. En els punts següents es tracten les figures de vincle subsidiàries i, dins aquestes, el vincle en les relacions fraternals.

2.3.1 L'aferrament

Els orígens de la teoria d'aferrament o vincle afectiu recauen sobre dos autors principals: John Bowlby i Mary Ainsworth.

Bowlby, metge i psicoanalista, volia explicar des d'un model evolutiu biològic la visió psicoanalítica segons la qual els nens se senten aferrats als seus cuidadors perquè els associen amb la satisfacció de la gana. Amb conceptes presos de l'etologia, el processament de la informació, la psicologia evolutiva i la psicoanàlisi, Bowlby va assentar les bases de la teoria de l'aferrament.

Les aportacions a la teoria de l'aferrament d'Ainsworth van ser, fonamentalment, una metodologia innovadora que va fer possible comprovar empíricament algunes de les teories de Bowlby i fer-ne una gran difusió. També va aportar molts instruments diagnòstics i el concepte de la figura d'aferrament com a base segura des de la qual l'infant pot explorar el món.

Partint d'aquests autors, i d'altres que recull la bibliografia, es comencen a definir els conceptes i les característiques més importants per entendre que és l'aferrament com a base per veure, més endavant, com es crea el vincle i la relació entre germans.

Lafuente i Cantero (2010) citen Ainsworth (1989) per definir l'aferrament com un vincle afectiu relativament perdurable en el qual l'altre és important com a individu únic i no intercanviable i amb el qual es pot mantenir proximitat. Aquest vincle es manifesta a través d'un sistema de conducta entre l'individu i una persona o diverses persones afectivament properes a ell i normalment concebudes com a més fortes. Per tant, es tracta d'una relació especial que l'infant estableix amb un nombre reduït de persones, de manera que forma un llaç afectiu entre ell i cadascuna d'aquestes persones, amb les quals busca proximitat i contacte al llarg del temps.

Com apunten Lafuente i Cantero (2010), l'aferrament és una classe específica de vincle dins el conjunt general dels vincles afectius, que constitueix una unió afectiva intensa, duradora, de caràcter singular, desenvolupada i consolidada entre dues persones, per mitjà de la seva interacció recíproca. Un cop establerta, promou la cerca i el manteniment de proximitat amb la figura d'aferrament, amb la finalitat d'obtenir les cures i la protecció necessàries per aconseguir una sensació de seguretat i benestar tant físic com psicològic.

En l'aferrament, hi trobem tres components bàsics:

- Les conductes d'aferrament, que són totes aquelles que s'efectuen per aconseguir o mantenir la proximitat i el contacte amb les figures de vincle, com són crits, contactes tàctils, vigilància i seguiment visual i auditiu o conductes motores d'aproximació i seguiment.
- L'aferrament suposa la construcció d'un model mental de la relació amb les figures de vincle, els continguts més importants del qual són els records de la relació, el concepte que es té de la figura d'aferrament i d'un mateix, i les expectatives sobre la relació mateixa. En un sentit més ampli, aquest model mental, també inclou una visió del món físic i social dins el qual se situa la relació.
- L'aferrament és un vincle afectiu i, com a tal, implica sentiments cap a la figura d'aferrament i cap a un mateix. Una relació adequada amb les figures d'aferrament comporta sentiments de seguretat associats a la proximitat i contacte i sentiments d'angoixa davant la separació.

Les funcions de l'aferrament

És necessari entendre, d'entrada, que la funció principal de l'aferrament és adaptativa per a l'infant, la mare o els progenitors, i per a l'espècie.

Partint d'aquesta funció, podem parlar d'altres finalitats o funcions de l'aferrament:

Mantenir pròxims i en contacte el nadó i els seus progenitors.

- Mantenir un contacte sensorial privilegiat.
- Buscar seguretat en la presència i contacte amb les figures d'aferrament.
- Explorar des de la figura d'aferrament com a base segura per establir relacions eficaces amb l'entorn.
- Oferir i regular la quantitat i qualitat d'estimulació que necessita un nadó per al seu desenvolupament.

- Les relacions adequades d'aferrament fomenten la salut física i psíquica.
- Les figures d'aferrament tenen una influència decisiva en el desenvolupament social.
- Les conductes d'aferrament tenen també, de vegades, una finalitat per si mateixes, ja que poden convertir-se en jocs plaents per al nadó.

Formació del vincle

L'aferrament és el resultat d'un procés. En els primers mesos de vida del nadó no es pot parlar d'aferrament, sinó de formes privilegiades d'interacció a partir de pautes innates de l'infant i de l'adaptació de la mare o figura d'aferrament a aquestes formes. Posteriorment, el nadó comença a actuar intencionadament per adaptar-se a la mare i reconeix determinades persones, amb les quals es vincula. Aquest pas d'un sistema d'interaccions regulades biològicament a la vinculació afectiva específica necessita dues condicions fonamentals:

- Que es donin interaccions privilegiades entre la mare o figura de vincle de forma estable.
- Que el nadó produeixi determinats processos mentals i afectius.

D'aquesta manera, l'infant només pot establir el vincle afectiu quan certes capacitats el fan possible i quan alguns adults li ofereixen un conjunt de conductes adequades amb unes característiques comunes:

- Són interaccions rítmiques, ja que els nadons tenen ritmes d'atenció-desatenció i d'activitat-passivitat que estan condicionats biològicament. El fet que aquestes conductes puguin ser anticipades per les figures cuidadores facilita la interacció, atès que els adults s'adapten a la periodicitat creant intercanvis en els quals es produeix interacció.
- La relació és asimètrica, ja que l'adult és la persona socialitzada que, a més de tenir-ne cura, incorpora el nen al sistema social en què viu.
- Les interaccions tenen una especificitat clara que ve donada per diferents factors, com ara: les condicions des de les quals s'interactua, l'adaptació de l'adult, o el grau d'intimitat i llenguatge.
- La interacció està en un canvi continu, per adaptar-se a les noves capacitats que va adquirint l'infant i a les característiques de l'adult.

A mesura que passa el temps, les interaccions de l'infant passen a ser intencionades i les interaccions amb les figures d'aferrament són cada cop més simètriques, tot i que en l'adult la interacció manté l'objectiu de tenir-ne cura.

Tots els autors coincideixen que l'infant està preorientat socialment, de manera que prefereix estímuls socials, està dotat de grans competències cognitives, és actiu en les relacions amb els iguals i crea un ritme interactiu entre infant i adult.

Per tant, les experiències successives en la relació de l'infant amb les figures d'aferrament, tal i com són interpretades i recordades pel nen, van formant el model mental de les relacions que donen lloc als diferents tipus d'aferrament.

Tipus d'aferrament

A la fi del primer any de vida, el nadó ja té una llarga experiència relacional amb les figures d'aferrament. A més, entre els tres mesos i els sis o vuit mesos apareixen noves capacitats (reconeixement perceptiu de la persona i poder de record i evocació, permanència de les figures d'aferrament o intencionalitat en les interaccions) que permeten anar construint representacions mentals de com són les figures d'aferrament i quin és el significat de les situacions. Aquestes capacitats i l'experiència d'aprenentatge acumulada fan que el nen a la fi del primer any de vida hagi adquirit un estil d'aferrament relativament estable que expressa en conductes.

Sadurní (2011) cita Ainsworth (1978) pel que fa a la valoració del grau de seguretat que mostren els nadons amb relació a la seva mare a través de la facilitat per explorar ambients nous en presència o en absència de la mare, l'èxit amb què la mare consola el fill, les conductes de proximitat i el contacte que es dona després d'episodis estressants per al nadó.

Els resultats d'aquesta investigació van donar pas a la classificació dels tipus d'aferrament.

- *Aferrament segur.* Els nens amb aquest tipus d'aferrament es mostren insegurs davant l'absència de la mare i disminueixen les conductes d'exploració. Quan la mare torna, mostren alegria i busquen el contacte físic amb ella durant uns instants per continuar després amb les seves conductes exploratòries.

- *Aferrament insegur*. Aquest tipus se subdivideix en:

- *Aferrament insegur evitatiu*: nens amb dificultats emocionals que no presenten una resposta clara davant l'absència de la persona de vincle, es mostren disposats a explorar l'espai prescindint de la mare com a base segura i adoptant una postura defensiva d'indiferència. Quan la mare torna, mostren certa inseguretat i rebuig.
- *Aferrament insegur ambivalent*: davant l'absència de la mare, els infants amb aquest tipus d'aferrament, es mostren poc inclinats a explorar el seu entorn, mentre que quan la mare torna es mostren ambivalents, amb conductes que oscil·len entre la irritació, la resistència al contacte, l'acostament i les conductes de manteniment del contacte. En aquest tipus d'aferrament, la conducta de la mare es caracteritza per la manca de disponibilitat per atendre les demandes del nadó.

Altres autors han definit un tercer tipus d'aferrament, l'*aferrament desorganitzat*, que es dona en nens que mostren un nivell més alt d'inseguretat. Quan la mare torna, mostren una gran varietat de conductes confuses i contradictòries, amb expressions tristes i de contradicció.

2.3.2 Les figures de vincle subsidiàries

Després d'haver definit, de forma breu, la teoria de l'aferrament, s'introdueix el concepte de *figures de vincles subsidiàries*.

Es considera necessari parlar d'altres figures amb les quals els infants estableixen relacions de vincle afectiu per tal de dotar de coherència i significat el proper punt, el vincle fraternal.

Bowlby (1998) descriu les figures d'aferrament subsidiàries basant-se en els aspectes que es comenten tot seguit.

A partir del segon any de vida, la majoria dels infants amplien la seva conducta d'aferrament a altres persones properes. És en aquest moment quan apareixen les figures de vincle subsidiàries, és a dir, aquelles persones que poden reemplaçar la mare o la figura cuidadora principal durant les absències de la mare, donant al nen les atencions que necessita i una base segura per a l'exploració.

Tot i aquesta definició general, no totes les figures subsidiàries són equivalents, ja que cadascuna genera en l'infant patrons de conducta social de diferent intensitat, cosa que permet organitzar-les jeràrquicament en figures d'aferrament principal i subsidiàries.

És el nadó qui escull, entre les persones que estan amb ell, la figura d'aferrament principal i les subsidiàries, ja sigui perquè són persones encarregades de la seva cura i atenció o perquè pertanyen al nucli familiar. Així, en la major part de les cultures, la mare és qui ocupa el rol de figura d'aferrament principal i els altres membres de la família (pare, avis o germans) ocupen el lloc de figures d'aferrament subsidiàries.

És important poder diferenciar entre figures d'aferrament i companys de joc. L'infant busca la figura d'aferrament quan està cansat, afamat, malalt o no sap on és aquesta figura. Per contra, l'infant busca un company de jocs quan està de bon humor i sap on és la figura d'aferrament.

Tot i això, aquests dos papers no són incompatibles, ja que és possible que una mateixa persona compleixi ambdós rols en moments diferents.

Les investigacions per tal de conèixer la creació del vincle amb figures subsidiàries no són clares pel que fa a saber en quin moment l'infant comença a crear vincle amb altres persones més enllà de la figura cuidadora principal. Hi ha autors que defensen que es creen al mateix temps que el vincle amb la mare; d'altres defensen que es crea en altres moments. Però sí que coincideixen a l'hora de dir que crear relacions de vincle amb altres figures subsidiàries no resta valor a l'aferrament amb la mare o amb la figura cuidadora principal.

Per tant, la relació de vincle pot formar-se amb una o diverses persones, però sempre amb un grup reduït. L'existència de diverses figures d'aferrament és, en general, la millor prevenció d'un desenvolupament afectiu adequat, atès que l'ambient d'adaptació del nen és el clan familiar i no exclusivament la relació dual mare-fill.

2.3.3 El vincle afectiu entre germans

L'estudi de les relacions de vincle o aferrament que creen els infants sempre ha estat centrat en la mare o la figura cuidadora principal, de manera que l'estudi de la possibilitat d'establir vincles amb figures diferents s'ha mantingut allunyat de la investigació empírica dins el desenvolupament emocional.

Per aquest motiu, actualment hi ha pocs estudis o recursos bibliogràfics que tractin sobre relació de vincle fraternal. Maldonado i Carrillo (2002) defineixen tres estudis realitzats entorn d'aquesta temàtica.

El primer d'aquests estudis el va fer Stewart l'any 1983, i se centrava en el potencial dels germans grans per actuar com a figures de vincle subsidiàries.

Es van observar 54 nuclis familiars nord-americans de classe mitjana-alta formats per la mare i dos fills. L'edat dels germans grans estava entre els dos anys i mig i els quatre anys i deu mesos, i els petits entre els deu mesos i un any i vuit mesos, i en tots els casos la mare es definia com a principal figura de cura.

Els resultats van indicar que el 52% dels germans grans actuaven com a figura de vincle subsidiària i proporcionaven tranquil·litat i seguretat als germans petits en situacions en què la mare no hi era.

El 48% restant responien a l'ansietat dels germans de forma no interactiva: els ignoraven o se centraven en el seu propi joc.

El segon estudi el van realitzar Stewart i Marvin l'any 1984 i l'objectiu era avaluar el paper de les habilitats cognitives del germà gran en l'establiment de les relacions de vincle entre germans. Els resultats d'aquest estudi van coincidir plenament amb els del primer estudi efectuat, ja que un 51% dels germans grans actuaven com a figures de vincle subsidiàries davant l'absència de la mare, i proporcionaven tranquil·litat i seguretat als germans petits a través d'alguna conducta de cura. A més, en aquests casos, els germans petits utilitzaven la figura del germà gran com a base segura per a l'exploració i mantenien la proximitat amb ell en els moments d'estrès.

El tercer estudi el van efectuar Maldonado i Carrillo l'any 2002 i l'objectiu era avaluar el potencial del germà gran com a figura subsidiària de vincle. La investigació es va centrar en vint famílies de la ciutat de Bogotá, de classe social baixa i en les quals hi hagués dos germans de catorze a trenta-set mesos, el petit, i de quaranta a setanta-dos mesos, el gran.

Els resultats obtinguts reforçaven la hipòtesi general, ja que la majoria dels germans grans tenien la potencialitat d'actuar com a figures de vincle subsidiàries per als germans petits davant l'absència de la mare.

Aquests estudis donen suport a la teoria que, a partir de l'edat preescolar, els nens són capaços d'actuar com a figures de vincle subsidiàries per als seus germans petits i que, en conseqüència, aquests es recolzen en els germans grans com a base segura per a l'exploració de l'ambient.

D'altra banda, Ortiz i Yarnoz (1993) citen Ainsworth (1989) respecte a l'afirmació que, entre els éssers humans, les figures d'aferrament més freqüents, a més del pare, són els germans grans, ja que en certes ocasions poden ocupar el rol parental davant la pèrdua dels pares. Aquest fenomen ha estat explicat des de dues vessants. Per una banda, l'explicació biològica, segons la qual, com que els germans comparteixen una gran proporció de material genètic, els grans tendeixen a promoure la supervivència dels gens quan procuren el benestar dels altres. Per una altra banda, l'explicació més psicològica, segons la qual els germans, tot i les seves diferències i rivalitats, comparteixen un bagatge d'experiència dins la família que els permet tenir una percepció similar de la vida i dels sistemes de valors i una entesa mútua que no necessita una comunicació explícita.

Per acabar, cal parlar de les relacions de vincle entre germans més enllà de les figures d'aferrament subsidiàries. Així, les relacions fraterne es caracteritzen per ser les relacions més llargues que un individu estableix a la vida: la convivència quotidiana afavoreix que en moltes ocasions es passi més temps amb els germans que amb altres membres de la família. La convivència i la inexistència de frontera generacional afavoreixen la interacció i el fet de compartir experiències i opinions similars, per la qual cosa poden entendre millor els seus punts de vista en comparació dels adults.

Per entendre aquests processos d'influència fraterna és necessari considerar el paper de l'afectivitat, ja que quan hi ha una relació estreta es generen oportunitats per observar i aprendre de la interacció i la imitació i, en conseqüència, sorgeix una similitud de cognicions i comportaments entre germans a causa de la influència del gran sobre el petit.

Per tant, partint dels estudis realitzats i de la poca bibliografia que parla del vincle afectiu entre germans, podem extreure les conclusions següents:

- La relació entre germans implica interacció i vincle afectiu.
- Les relacions fraterne són les relacions de vincle més llargues que pot mantenir un ésser humà, ja que s'inicien des d'infants i es poden mantenir al llarg de tota la vida.
- El temps de convivència i interacció és un factor clau per a la creació del vincle.
- Els germans són figures d'aferrament subsidiàries que aporten seguretat i benestar al germà petit en absència de la mare o de la figura d'aferrament principal.

2.4 La resiliència

El concepte de *resiliència* és propi de l'enginyeria: s'utilitza per mesurar la quantitat d'energia que pot absorbir un material abans de començar a deformar-se de manera irreversible. En psicologia, el concepte resiliència defineix la capacitat de les persones per sobreposar-se a tragèdies o períodes de dolor emocional. Així, en un àmbit més psico-social, la resiliència es defineix com la capacitat d'un individu o d'un grup per superar situacions de risc sense patir danys o perjudicis rellevants.

La resiliència es relaciona amb capacitats personals tant de recursos interns com de l'àmbit relacional. Són capacitats que faciliten a la persona l'accés i l'ús de les xarxes de suport necessàries en cada fase del desenvolupament vital. Les bases d'aquests recursos i capacitats s'estableixen en la primera infància, a partir d'experiències de bon tracte que permeten a l'infant disposar d'unes guies de desenvolupament positives i funcionals.

La tendència actual sobre la resiliència és que es fruit d'una interacció entre allò innat i allò adquirit a partir d'adequades relacions de suport.

Barudy i Dagtagan (2005) defineixen la resiliència relacionada directament amb la infància com el desenvolupament de recursos que permeten als infants fer front als desafiaments del seu creixement, incloent-hi les experiències adverses que els pot tocar viure. Descriuen l'infant resilient com aquell que té competències socials, capacitats per resoldre conflictes, cert nivell d'autonomia, sentit del futur amb orientació i objectius. També hi ha altres factors que contribueixen a la formació d'un infant resilient: promoure la participació activa i promoure l'assumpció de responsabilitats en la vida familiar, escolar i comunitària.

La resiliència no implica no ser vulnerable, les persones poden ser resilientes en uns àmbits i en d'altres, no. Els infants, com a persones en desenvolupament, tenen una resiliència subjecta a canvis. La resiliència no es forma sobre la base d'unes capacitats estàtiques, ja que és un procés en el qual la persona, en relació dinàmica amb el seu entorn, desenvolupa unes capacitats que van transformant-se durant tota la vida i que fan possible una vida personal i social acceptable tot i les dificultats.

El concepte de resiliència es relaciona i va lligat amb el bon tracte infantil. La finalitat d'ambdós es fomentar el benestar infantil focalitzant l'atenció en el bon tracte, les característiques de l'infant, les capacitats de les persones i la família, les capacitats adaptatives i els efectes que produeix en l'infant: promoure un desenvolupament adequat, salut mental i l'adquisició de recursos interns per afrontar amb èxit el creixement i la socialització.

Les resiliències

La resiliència no és només individual: també hi ha la resiliència grupal, dins la qual podem trobar la relacional, familiar i comunitària.

Aquest enfocament de les resiliències apunta que una família o una comunitat, tot i les adversitats viscudes, té potencialitats per desenvolupar-se i assolir nivells acceptables de salut i benestar. Aquestes capacitats permeten tolerar, manejar i pal·liar les conseqüències psicològiques, fisiològiques, conductuals i socials provinents de les experiències traumàtiques, i compensen adequadament les experiències i les seves reaccions.

Així, la resiliència grupal intenta defugir de teories anteriors basades en el dèficit i les mancances de les persones, per centrar-se en el fet de veure i exaltar les potencialitats i competències de les persones i dels grups relacionals.

Alguns factors que reforcen les resiliències relacionals són creences, actituds i aptituds com ara:

- Capacitat de buscar i donar col·laboració.
- Confiança en un mateix i en els altres.
- Habilitats comunicatives.
- Capacitats expressives.
- Habilitats en la resolució de conflictes.
- Capacitat d'autoestima i autocontrol.
- Capacitat de compromís i participació.
- Accés a les emocions lligades a l'esperança i a l'optimisme, l'humor, la flexibilitat i la capacitat autoreflexiva.

Anant més enllà de les capacitats individuals i familiars, Walsh (2012) observa que en les relacions és molt important que les persones arribin a:

- Reconèixer els problemes i limitacions que s'han d'enfrontar.
- Comunicar-se obertament i clarament sobre aquests problemes.
- Registrar els recursos personals i col·lectius existents.
- Organitzar i reorganitzar les estratègies i metodologies totes les vegades que sigui necessari, revisant i avaluant els guanys i pèrdues.

Per aquest motiu, l'autora sosté que és necessari que en les relacions es produeixin les pràctiques següents:

- Actituds demostratives de suport emocional.
- Converses en les quals es comparteixin lògiques.
- Converses en les quals es construeixin significats compartits sobre els fets perjudicials, amb coherència narrativa i amb sentit de dignificació per part dels seus protagonistes.

En les resiliències relacionals i/o familiars és interessant plantejar-se com els trets definits com a individuals en un principi són observats després en els grups relacionals capaços de superar problemes greus. Aquests trets són:

- Produir intercanvis en els quals apareixen trets d'humor.
- Capacitat de fantasiar, imaginar situacions futures. Cultivar i conservar els somnis i esperances sense que això impliqui alimentar falses il·lusions.
- Capacitat de des-culpar, és a dir, comprendre que les adversitats no han de ser enteses com a culpa d'algú.
- Capacitat de comunicar-se obertament.
- Expressar emocions.
- Utilitzar unes habilitats socials i comunicatives entenedores pels altres.
- Experimentar en conjunt sensacions de complicitat i pertinença amb vivències importants d'acceptació i inclusió.
- Introduir flexibilitat en les relacions.
- Exercitar funcions de cura i preservació que requereixen capacitats d'estabilitat i fermesa.

Així doncs, cal apuntar que en les situacions de crisi, totes les persones són més vulnerables a les provocacions i, per tant, els vincles són més fràgils. És en aquest moment quan es necessiten actituds i capacitats relacionades amb la funció de manteniment dels vincles. Les persones que transmeten que poden disgustar-se sense que això impliqui la ruptura dels llaços de pertinença i accés estan demostrant la capacitat de sosteniment de les relacions. Les capacitats que es detecten en aquestes persones i grups familiars que han ressorgit després de moments de crisi són:

- Capacitat d'innovació i creació.
- Capacitat d'adaptació.
- Capacitat per superar impotències i obstacles.
- Habilitat per estimular els més damnificats.
- Capacitat d'aprofitar i generar recursos.
- Capacitat de construir definicions col·lectives de límits, pautes, rols, objectius, necessitats i estratègies.
- Capacitat de projectar-se en el temps i anticipar un altre moment en què la situació hagi canviat, és a dir, experimentar sensacions d'esperança.

La resiliència familiar extrapolada a grups de germans que conviuen en centres es potencia i crea sobre la base de totes les capacitats, trets individuals i grupals i pràctiques que es donin en la relació que tinguin entre ells, i que s'han citat anteriorment. Una bona base per potenciar la resiliència d'aquests infants i joves serà, per tant, l'establiment o manteniment d'un bon vincle fraternal.

Els aspectes relacionats amb la resiliència grupal i/o familiar i com cal treballar-los i potenciar-los és un dels aspectes de més interès en la realització d'aquest treball, ja que són aquests aspectes els que s'utilitzen per crear un recull de bones pràctiques en relació amb el treball per germans als centres de protecció.

2.5 Conclusions teòriques

Aquest apartat vol cloure l'apartat teòric de la recerca tenint en compte els elements teòrics exposats, fent una reflexió que agrupi les conclusions i idees extretes amb relació a la temàtica d'investigació que ens ocupa.

El posicionament teòric actual respecte al treball per germans als centres de protecció com a factor de resiliència és un camp que encara està per explorar. Es tracta d'una temàtica que encara no es contempla en les referències bibliogràfiques ni en les directrius del Departament de Benestar Social i Família.

Dins el context del Sistema de protecció a la infància de Catalunya no hi ha cap document o directriu que parli específicament dels agrupaments per germans o del treball que cal fer amb aquests germans un cop són ingressats en centres de protecció. Ens trobem davant de directrius i models d'intervenció que parlen de l'infant i/o l'adolescent com a únic membre per protegir i que no deixen clar com s'ha d'intervenir quan es tracta de dos germans o més.

De la mateixa manera, la legislació vigent en matèria de protecció a la infància tampoc no és gaire extensa pel que fa a les relacions fraternals. Sí que aposta per la no-separació dels grups de germans quan es produeixen situacions de desemparament o d'altres tipus. La lectura d'aquestes lleis i decrets permet veure que l'essència és procurar el benestar i manteniment del vincle entre els grups de germans quan es produeixen situacions excepcionals.

Pel que fa a l'acolliment residencial, s'observa que en la seva evolució històrica es produeix un canvi de model, passant de macroinstitucions a models que se centren més en les necessitats evolutives dels infants i en què es donen models i estils de vida més semblants als familiars. També s'introdueix a poc a poc el concepte de treball familiar, pel qual es deixa de veure l'infant i l'adolescent com a únic i s'ubica dins un context de treball familiar.

Tot i no definir de forma concreta el treball per germans dins els centres, aquest nou model sí que deixa entreveure una voluntat de tenir en compte el vincle i treball fraternal dins els recursos residencials. Aquest fet s'observa clarament en la definició d'objectius de l'acolliment residencial que fa l'EQUAR, que especifica que s'ha de treballar per mantenir els germans dins els mateixos nuclis de convivència i evitar-ne la separació.

Tot i això, la realitat actual és que cada centre defineix de quina manera intervindrà amb aquests infants i joves, tenint en compte la filosofia i el projecte educatiu que tinguin establert.

D'altra banda, resulta complicat definir el concepte de vincle fraternal, sobretot per la manca de bibliografia i estudis sobre aquesta temàtica. Els germans poden ser figures de vincle subsidiàries, la qual cosa implica que hi ha una relació d'interacció i afectiva que s'ha creat en la infància.

El concepte de figura de vincle subsidiària, que inclou el vincle fraternal, defineix que els germans s'aporten seguretat i benestar emocional.

Les relacions fraterne són les relacions de vincle més llargues que pot mantenir un ésser humà al llarg de la seva vida, però per mantenir aquest vincle és necessari que hi hagi convivència i interacció entre els germans.

Relacionats amb el concepte de vincle fraternal, i com a fruit de la interacció i la relació afectiva dels germans, apareixen el concepte i la capacitat de resiliència, que es formen a partir de relacions de suport adequades i de vinculacions positives.

Així doncs, cal tenir en compte:

- La situació actual del Sistema de protecció a la infància defineix que més d'una tercera part dels infants i joves amb mesura de protecció es troben en recursos d'acolliment residencial.
- Els recursos residencials han de vetllar pel benestar dels seus usuaris.
- La resiliència és una capacitat estretament lligada amb el concepte de benestar infantil.
- Les bases de recursos i capacitats resilients s'estableixen a la infància.

Partint d'aquestes premisses, els centre residencials tenen l'encàrrec de potenciar les capacitats resilients dels seus usuaris i, sabent que la resiliència es crea, en part, gràcies a relacions afectives de suport, des dels centres residencials tenen la responsabilitat de treballar per educar infants i joves resilients i, per tant, de potenciar el vincle afectiu entre els grups de germans que hi conviuen com a factor per afavorir-ne la resiliència.

Per tant, per acabar aquest apartat, cal dir que el camp del coneixement de les relacions de vincle fraternal és força desconegut, encara més si s'intenta relacionar amb factors de resiliència familiar i amb com cal treballar-ho des dels centres de protecció. És una temàtica molt àmplia, sobre la qual cal continuar investigant per poder dotar de sentit i eines de treball metodològic els centres de protecció que atenen a grups de germans.

Marc metodològic

Aquest apartat del treball mostra la part de recerca i investigació realitzada. El primer punt presenta la hipòtesi i els objectius de l'estudi, seguit d'una fonamentació metodològica que defineix el paradigma i la metodologia d'investigació, així com la creació de l'instrument per realitzar la recollida d'informació.

L'últim punt és el disseny i el desenvolupament de la recerca, i presenta les fases de creació del treball i narra els passos seguits a l'hora de recopilar la informació necessària.

3.1 Hipòtesi i objectius de la recerca

Per tal d'iniciar aquest treball i la recerca que comporta, és necessari definir una hipòtesi de treball, a través de la qual s'iniciarà i guiarà la investigació. És la següent:

«L'organització dels centres on es potencia la relació i vincle entre germans millora la resiliència d'aquests infants i joves.»

Sobre la base dels aspectes teòrics tractats fins al moment i d'aspectes observats i consensuats en la pràctica professional, sorgeix aquesta hipòtesi de treball. Descriu un model de treball basat a potenciar la relació i creació o manteniment del vincle fraternal dels germans que viuen als centres residencials de protecció a la infància i l'adolescència, entenent que les relacions fraternals de vincle esdevenen un factor de resiliència per a aquests infants i joves.

Arran d'aquesta hipòtesi es generen els objectius de treball següents:

- Identificar i conèixer bones pràctiques amb relació al treball per germans des del punt de vista institucional.
- Descriure els elements organitzatius i educatius del treball per germans als centres.
- Formular una proposta de millora del treball per germans als centres de protecció: recull de bones pràctiques.

A partir d'aquesta hipòtesi i aquests objectius de treball es comença a desenvolupar l'enfocament metodològic de la investigació, que és definit a l'apartat següent.

3.2 Enfocament metodològic

Teoria, paradigma i mètode

Investigar suposa fer una sèrie de diligències per dissenyar un procés sistemàtic d'activitats dirigides a descobrir o augmentar els coneixements sobre una determinada matèria. Per a això, és fonamental traçar un pla d'acció clar, rigorós epistemològicament i útil a la disciplina a què servim. L'objecte d'estudi mateix determina la manera com ens hi hem d'apropar (científicament). L'elecció d'un model metodològic ha d'estar d'acord amb allò que es pretén i com s'entén; és a dir, a partir de com interpreta la realitat i els fenòmens que la componen, l'investigador enquadra el procés de coneixement lligat a un paradigma i a les teories de les quals deriva.

Aquesta recerca vol utilitzar l'enfocament quantitatiu, atès que es pretén descriure una realitat. Tenint en compte que l'objecte d'estudi és un fenomen complex que implica nombrosos agents, espais i moments, el paradigma quantitatiu ens permet dibuixar una descripció d'allò que volem conèixer, reduint la realitat a elements quantificables: nombres que indiquin en quin grau i quantitat succeeix allò que estudiem. Es recolza sobre una concepció empirista de la realitat, seguint el positivisme. Segons Latorre, Del Rincón i Arnal (2003) i Vidal i Arbós (1997), les característiques principals són:

- Els mètodes d'investigació són neutrals.

- El coneixement es considera objectiu, es basa en l'experiència i és vàlid per a tots els moments i llocs.
- El món social existeix com un sistema de variables.
- La focalització se centra més en els resultats que en els processos.
- La ratificació del passat s'imposa sobre la creació d'un futur millor.

Aquesta metodologia acostuma a orientar-se al contrast d'hipòtesis per tal de descriure els fets socials. El seu àmbit d'aplicació es redueix als fets observables, és a dir, a la realitat objectiva.

Dins aquesta metodologia, trobem diverses modalitats de recerca, que tenen a veure amb el grau d'experimentació que suporten (Brunet, Pastor i Belzunegui, 2002; Corbetta, 2007). Així, hem de distingir entre els enfocaments experimental, quasiexperimental i ex post facto. Aquesta investigació s'emmarca en aquesta darrera modalitat, la metodologia ex post facto, atès que en aquesta aproximació descriptiva no es pretén alterar la realitat que s'estudia: interessa la realitat tal com és. En aquest sentit, Mateo (1997, p. 9) exposa: «L'enfocament Ex-post-facto proposa una via d'aproximació al coneixement del fenomen objecte d'estudi des d'un màxim respecte a la situació natural del mateix. No modifica el context ni manipula les variables».

Aquest mateix autor recull els diferents procediments que s'utilitzen en aquest enfocament:

- Mètode comparatiu-causal.
- Mètodes descriptius.
- Mètodes correlacionals.

Per a aquesta investigació es fa necessari optar per una metodologia que permeti descriure el fenomen objecte d'estudi; així, la millor opció resulta la metodologia descriptiva, dins l'enfocament ex post facto. Per a Mateo, els avantatges del mètode respecte a l'objecte d'estudi són: «Els estudis descriptius tenen per objecte la descripció dels fenòmens. [...] L'acció investigadora descriptiva no es limita a la mera recollida de dades; el que realment s'intenta és donar resposta a les qüestions sobre l'estat present de qualsevol situació educativa, la qual té implicacions més enllà dels límits dels elements estudiats» (1997, p. 10).

Dins els estudis descriptius s'inclouen: els estudis de desenvolupament, l'estudi de casos, els estudis d'observació i els estudis d'enquesta. L'últim tipus és l'escollit per a realitzar aquesta recerca.

Elecció de l'instrument d'investigació

Per a aquesta recerca interessa utilitzar un mètode que permeti recollir informació de manera massiva i que sigui una forma senzilla, ràpida d'administrar i clara en la solució dels resultats. L'elecció ha estat l'enquesta, ja que, com diuen Brunet, Pastor i Belzunegui (2002, p. 194-195), les seves característiques principals són.

- Obtenir informació a partir de les respostes dels subjectes entrevistats.
- Pot fer referència a aspectes objectius (com ara fets) o a aspectes subjectius (opinions, actituds, etc.), i a aspectes del present o del passat.
- Per ser comparable ha de ser recollida de forma estructurada (les mateixes preguntes i pel mateix ordre als diferents individus).
- Cal aplicar tècniques estadístiques a les respostes
- Permet abastar un ampli ventall de qüestions en un mateix estudi.
- Facilita la comparació de resultats.
- Poden generalitzar-se els resultats de l'estudi a tot un grup de població.
- Permet l'estudi de valors, actituds, creences i motius.

Una de les tasques essencials de la investigació és establir els instruments que cal utilitzar en la recollida de dades. Per a aquesta investigació, s'utilitza un instrument bàsic de recollida d'informació dins la metodologia de l'enquesta: el qüestionari. Per a Corbetta (2007, p. 184), els avantatges d'aquest mètode són:

- Estalvi de costos.
- Més flexibilitat per respondre per part de l'entrevistat.
- Més garantia d'anonimat en comparació amb altres mètodes.

- Absència de distorsions causades per l'entrevistador.
- Possibilitat d'accedir a subjectes residents en zones distants.

El mateix autor destaca com a desavantatges:

- Baix percentatge de respostes.
- Distorsió de la mostra a causa de l'autoselecció.
- Manca de control sobre l'informant.
- Impossibilitat d'utilitzar qüestionaris complexos. Han de ser preguntes senzilles, d'extensió breu.

Operativització i construcció del qüestionari

Per tal d'efectuar la recerca s'ha creat com a eina d'investigació un qüestionari.¹¹ Tenint en compte que la hipòtesi de la investigació se sustenta en el fet que el vincle afectiu entre germans pot ser un factor de resiliència per als infants i joves que resideixen als centres de protecció, el qüestionari pretén definir, a partir de l'anàlisi dels resultats, bones pràctiques en relació amb la metodologia de treball i els elements organitzatius dels centres.

El contingut d'aquests qüestionari es basa en dos aspectes bàsics:

- Elements organitzatius i metodològics habituals als centres de protecció redactats i adaptats a les dinàmiques que es consideren adequades per potenciar la interrelació i el vincle entre germans.
- Elements teòrics relacionats amb el fet de potenciar les capacitats individuals i familiars resilents i pràctiques relacionals resilents.

El qüestionari demana, d'entrada, quatre requisits d'identificació professional. Continua amb una llista de trenta ítems, relacionats amb bones pràctiques per potenciar el vincle afectiu i relacional fratern. Per a cadascun d'aquests ítems s'han de donar dues respostes:

- La primera és una llista de control que pretén definir si és una pràctica que es realitza al centre on treballa la persona que respon el qüestionari. Hi ha tres possibilitats de resposta: mai, a vegades o sempre.
- La segona és una escala de valoració en què cal qualificar la pràctica de l'1 al 10 per saber si cal considerar que és una bona pràctica per potenciar el vincle entre germans. Entenent 1 com a mala pràctica i 10 com a molt bona pràctica.

Amb les preguntes i opcions de resposta dissenyades es pretén crear una eina de resposta fàcil i ràpida per tal de potenciar que hi hagi el màxim de qüestionaris resolts i gaudir de més material d'anàlisi.

D'altra banda, també es busca donar resposta a tres aspectes bàsics: saber si aquestes pràctiques són habituals als centres residencials de protecció a la infància i l'adolescència o en algun tipus de servei específic; saber quina valoració es fa de les pràctiques proposades com a possibles referents de bones pràctiques per potenciar el vincle afectiu entre germans; i fer un recull de bones pràctiques tenint en compte les que reben una valoració més alta.

3.3 Disseny i desenvolupament de la recerca

Disseny

Les fases que es van proposar inicialment per tal de realitzar la investigació van ser:

- Primera fase de fonamentació teòrica.
- Segona fase de fonamentació metodològica i creació d'instruments de recollida d'informació.
- Tercera fase de recollida i processament de la informació.
- Quarta fase de formulació de la proposta de millora.

Respecte a les mesures de qualitat o científicitat de la investigació, s'han adoptat les que indica la taula 5, seguint Corbetta (2007).

¹¹ Vegeu annex 1.

Taula 5. Mesures de qualitat

Cientificitat	Paradigma quantitatiu	Valor	Mesures
Valor vertader	Validesa interna	Realment mesurem el que volem mesurar? Cercar la confiança amb els resultats.	Supervisió del treball per part d'experts (tutora TFP).
Aplicabilitat	Validesa externa	Podem generalitzar el coneixement a altres contextos?	Triangulació de fonts.
Consistència	Fiabilitat interna	La informació obtinguda, es correspon amb la realitat?	Augmentar la mostra tant com sigui possible.
Neutralitat	Fiabilitat externa	No hi ha errors ni s'esbiaixen els resultats.	Transparència en la publicació de les dades.

Desenvolupament

El desenvolupament del treball i la recerca s'ha realitzat seguint les fases preestablertes, la temporalitat no s'ha desenvolupat tal com estava definida a causa de diferents factors, el més important dels quals és la recollida de dades, que s'explica a continuació.

Un cop confeccionat el qüestionari per tal d'identificar bones pràctiques amb relació a la metodologia de treball i als elements organitzatius dels centres per potenciar el vincle afectiu entre germans, i ser valorat per la tutora del treball es decideix que la mostra sigui extreta dels centres residencials de protecció a la infància i l'adolescència on treballen els companys de postgrau.

D'aquesta manera, el qüestionari és enviat a través de correu electrònic a tots els companys i es demana que en complimentin un entre tres educadors que tinguin més de tres anys d'experiència en centres de protecció. Passades unes setmanes, la resposta d'una àmplia majoria de companys és que des de les direccions dels seus centres no els permeten respondre aquests tipus de qüestionaris.

Davant aquesta negativa, i de forma consensuada amb les dues tutores del moment, es decideix passar el qüestionari a tots els companys de postgrau i a dotze professionals de l'EAI, per tal de fer més ampli el context de resposta.

Un apartat de respostes del qüestionari queda vedat a les persones que no treballen o no han treballat mai en centres, ja que fa referència a la utilització de les pràctiques proposades dins els recursos residencials on treballen.

Aquesta vegada, els qüestionaris són totalment confidencials i tan sols es demana el tipus de recurs en el qual es treballa.

Finalment, el qüestionari ha estat respost per quinze persones, i per al processament de la informació s'ha fet servir el full de càlcul com a eina de suport. Els resultats obtinguts els presenta l'apartat 4. L'annex 1 mostra el model de qüestionari.

Resultats i conclusions

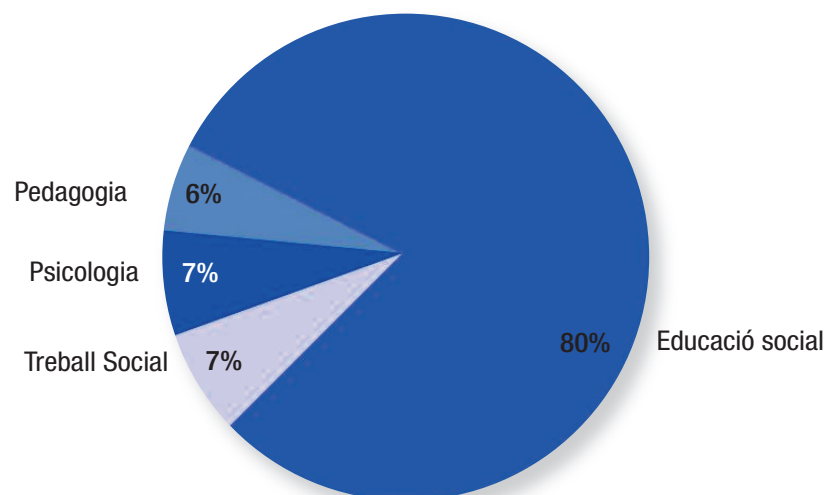
Aquest apartat fa una presentació dels resultats obtinguts de les respostes dels qüestionaris per seguir amb l'anàlisi i conclusions que se'n deriven.

4.1 Exposició de resultats

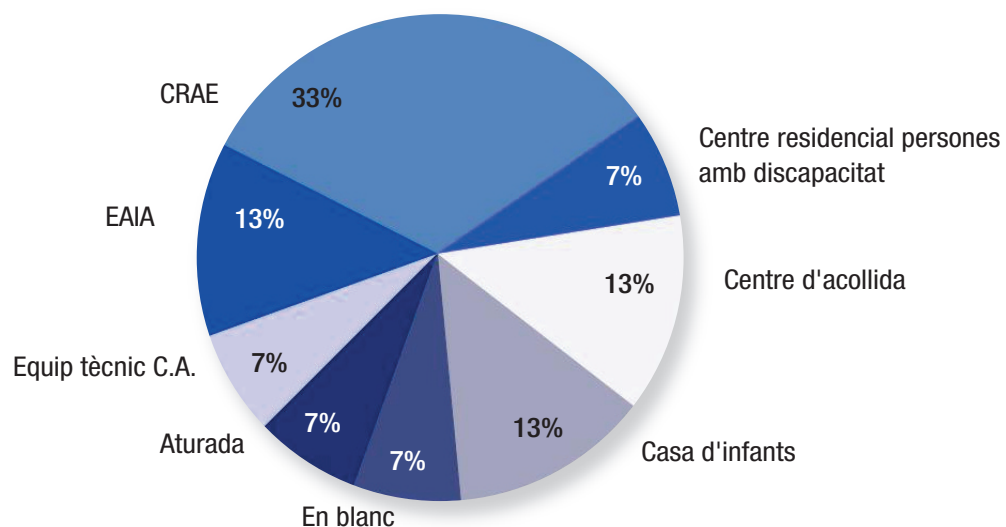
A continuació, trobem, en format de gràfics, una presentació de la mostra que ha respost els qüestionaris i el sumatori de les valoracions que s'han donat a tots els ítems.

L'annex 2 reproduceix en format de gràfics i taules les respostes a tots als ítems

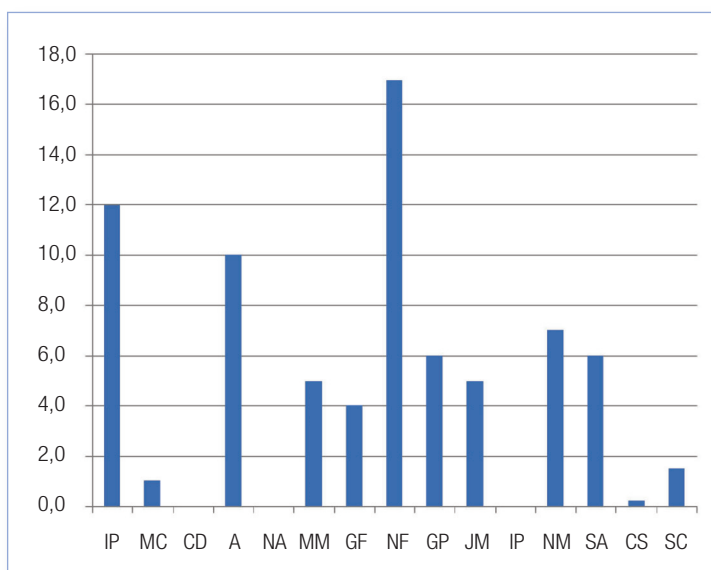
Gràfic 1. Formació inicial de la mostra

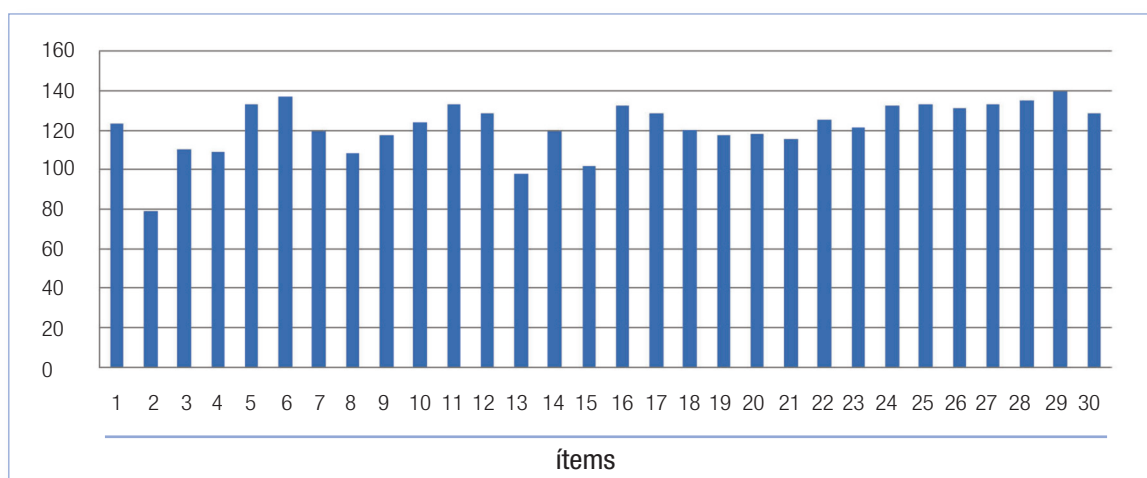
Gràfic 2. Àmbit de treball / institució

Gràfic 3. Anys d'experiència

Gràfic 4. Sumatori de les valoracions per ítems

4.2 Anàlisi i conclusions

Per tal d'analitzar els resultats exposats i extreure'n conclusions, es tenen en compte els ítems que, un cop fet el sumatori de totes les valoracions, reben una puntuació total de més de 120.

Els ítems que reben una valoració total per sota de 120 no són analitzats en aquest treball, ja que no tenen cabuda dins l'objectiu principal: identificar bones pràctiques amb relació al treball per germans als centres de protecció.

Aquest llindar de 120 punts a partir del qual es tenen en compte els ítems representa el 80% de la puntuació màxima que cada ítem podia rebre, és a dir, el 80% de 150.

S'ha decidit establir aquest llindar per tal de treballar amb els ítems que reben les valoracions més altes, partint d'un criteri de qualitat.

Tal com mostra el gràfic 4 d'exposició de resultats, són divuit els ítems que reben una valoració total de 120 o més.

A continuació, es realitza una anàlisi de cadascun d'aquests ítems. No obstant això, cal clarificar abans de res que a partir d'aquí, quan es parla de cases d'infants, centres d'acollida o CRAE es fa basant-se en els recursos específics on treballen els professionals que han respost el qüestionari.

- **Ítem 1.** Aplicar una metodologia de treball que potenciï el vincle entre germans quan es preveu que no seran separats.

És una pràctica que és dóna sempre a les cases d'infants i a dos dels CRAE enquestats; als centres d'acollida i dos dels CRAE no es dóna mai o es dóna a vegades.

Es tracta d'un ítem que rep una puntuació total de 123, amb una mediana de 9 sobre 10 i una mitjana de 8,2.

La desviació típica que dóna és de 2,3, la qual cosa expressa que no és una valoració altament consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 5.** Establir un educador/a referent del cas.

Aquesta és una pràctica que és dóna sempre a les cases d'infants; als centres d'acollida no es dóna mai; i als CRAE, a vegades.

Es un ítem que rep una puntuació total de 133, amb una mediana de 10 sobre 10 i una mitjana de 8,9.

La desviació típica que dóna és d'1,6, la qual cosa expressa que no és una valoració gaire consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 6.** Incloure un apartat al PEI-ITSE per planificar la intervenció educativa amb el grup de germans.

És una pràctica que és dóna sempre a les cases d'infants; els CRAE i els centres d'acollida es divideixen entre mai i a vegades.

Aquest ítem rep una puntuació total de 137, amb una mediana de 10 sobre 10 i una mitjana de 9,1.

La desviació típica que dóna és d'1,4 la qual cosa expressa que és una valoració força consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 10.** Compartir els mateixos espais comuns dins la llar.

És una pràctica que és dóna sempre a les cases d'infants i a vegades als CRAE i als centres d'acollida. Cap dels professionals enquestats a respost que mai no es doni aquesta pràctica al seu servei.

L'ítem rep una puntuació total de 124, amb una mediana de 8 sobre 10 i una mitjana de 8,3.

La desviació típica que dóna és d'1,4, la qual cosa expressa que és una valoració força consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 11.** Promoure espais d'intimitat entre germans.

Aquesta pràctica es dóna sempre a una de les cases d'infants i a vegades a la resta de recursos. Cap dels professionals enquestats a respost que mai no es doni aquesta pràctica al seu servei.

Es tracta d'un ítem que rep una puntuació total de 133, amb una mediana de 10 sobre 10 i una mitjana de 8,9.

La desviació típica que dóna és d'1,4, la qual cosa expressa que és una valoració força consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 12.** Promoure el suport i l'acompanyament entre germans.

És una pràctica que és dóna sempre a una de les cases d'infants i a vegades a la resta de recursos, exceptuant-ne un professional de CRAE que ha respost que no és dóna mai al seu recurs.

Aquest ítem rep una puntuació total de 128, amb una mediana de 9 sobre 10 i una mitjana de 8,5.

Amb una moda de 9, la qual cosa implica que la valoració amb un 9 és la que més es repeteix.

La desviació típica que dóna és d'1,4, la qual cosa expressa que és una valoració força consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 16.** Compartir les celebracions entre tots els germans.

Aquesta pràctica es dona sempre a les cases d'infants, a un centre d'acollida i a dos dels CRAE; a vegades a un centre d'acollida i un dels CRAE; i mai a un dels CRAE.

Es tracta d'un ítem que rep una puntuació total de 132, amb una mediana de 10 sobre 10 i una mitjana de 8,8.

La desviació típica que dona és d'1,6, la qual cosa expressa que és una valoració força consensuada entre tots els professionals que han respost el qüestionari.

- **Ítem 17.** Assistència de tots els germans que viuen al centre a les visites i/o sortides familiars.

És una pràctica que es dona sempre a tots els recursos on treballen els professionals enquestats, exceptuant-ne un dels CRAE, on es dona a vegades.

Aquest ítem rep una puntuació total de 128, amb una mediana de 10 sobre 10 i una mitjana de 8,5.

La desviació típica que dona és de 2,2, la qual cosa expressa que és una valoració que no és altament consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 18.** Informar de forma conjunta i realista tots els germans sobre la situació familiar.

És una pràctica que es dona sempre a les cases d'infants i a la meitat de centres d'acollida i CRAE; a l'altre meitat es dona a vegades.

Es tracta d'un ítem que rep una puntuació total de 120, amb una mediana de 9 sobre 10 i una mitjana de 8.

La desviació típica que dona és de 2,5, la qual cosa expressa que és una valoració que no és altament consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 22.** Promoure en els grups de germans la capacitat per superar impotències i obstacles.

Aquesta pràctica és utilitzada sempre a les cases d'infants i a vegades a la resta de recursos.

És un ítem que rep una puntuació total de 125, amb una mediana de 8 sobre 10 i una mitjana de 8,3.

La desviació típica que dona és d'1,2, la qual cosa expressa que és una valoració força consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 23.** Treballar la capacitat de construir definicions col·lectives de límits, pautes, rols, objectius, necessitats i estratègies entre tots els germans que conviuen al centre.

Aquesta pràctica es dona sempre a una de les cases d'infants; i a vegades a l'altre casa d'infants i a la meitat dels centres d'acollida i dels CRAE.

Es un ítem que rep una puntuació total de 121, amb una mediana de 8 sobre 10 i una mitjana de 8,1.

La desviació típica que dona és de 1,8, la qual cosa expressa que és una valoració que no és altament consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 24.** Potenciar en els grups de germans la capacitat de projectar-se en el temps i anticipar un altre moment en què la situació hagi canviat, és a dir, experimentar sensacions d'esperança.

És una pràctica que es dona sempre a una de les cases d'infants; a vegades a l'altre casa d'infants, a tres CRAE i a un centre d'acollida; i no es dona mai a un CRAE i a un centre d'acollida.

Es un ítem que rep una puntuació total de 132, amb una mediana de 9 sobre 10 i una mitjana de 8,8.

La desviació típica que dona és d'1,4, la qual cosa expressa que és una valoració força consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 25.** Afavorir espais i models on es produeixin actituds demostratives de suport emocional.

Aquesta pràctica és dóna sempre a una de les cases d'infants i dos CRAE; i a vegades a l'altre casa d'infants i a la resta de recursos.

L'ítem rep una puntuació total de 133, amb una mediana de 10 sobre 10 i una mitjana de 8,9.

La desviació típica que dóna és de 1,5, la qual cosa expressa que és una valoració força consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 26.** Reconèixer els problemes i limitacions que s'han d'enfrontar i parlar-ne de forma oberta i clara.

És una pràctica que és dóna sempre a una de les cases d'infants i a dos dels CRAE; i a vegades a l'altre casa d'infants, a la meitat de CRAE i als dos centres d'acollida.

Es un ítem que rep una puntuació total de 131, amb una mediana de 9 sobre 10 i una mitjana de 8,7.

La desviació típica que dóna és de 1,4, la qual cosa expressa que és una valoració força consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 27.** Produir intercanvis en els quals apareixen trets d'humor.

Aquesta pràctica es dóna sempre a les dues cases d'infants i a un dels CRAE; i a vegades a la resta de serveis.

Es un ítem que rep una puntuació total de 133, amb una mediana de 9 sobre 10 i una mitjana de 8,9.

Amb una moda de 8, la qual cosa implica que la valoració amb un 10 és la que més es repeteix.

La desviació típica que dóna és de 1, la qual cosa expressa que és una valoració consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 28.** Facilitar l'expressió de les emocions.

És una pràctica que és dóna sempre a les cases d'infants, a tres dels CRAE i a un centre d'acollida; a la resta es dóna a vegades.

L'ítem rep una puntuació total de 135, amb una mediana de 10 sobre 10 i una mitjana de 9.

La desviació típica que dóna és de 1,3, la qual cosa expressa que és una valoració força consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 29.** Experimentar en conjunt sensacions de complicitat i pertinença amb vivències importants d'acceptació i inclusió.

És una pràctica que és dóna sempre a les cases d'infants i a un dels CRAE; a la resta de recursos es dóna a vegades.

Es un ítem que rep una puntuació total de 139, amb una mediana de 10 sobre 10 i una mitjana de 9,3.

La desviació típica que dóna és de 1,1, la qual cosa expressa que és una valoració consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

- **Ítem 30.** Permetre espais on els germans puguin exercitar funcions de cura i preservació que requereixin capacitats d'estabilitat i fermesa entre ells.

Aquesta pràctica es dóna sempre a una de les cases d'infants; a la resta de recursos, a vegades.

Es un ítem que rep una puntuació total de 128, amb una mediana de 9 sobre 10 i una mitjana de 8,5.

Amb una moda de 9, la qual cosa implica que la valoració amb un 9 és la que més es repeteix.

La desviació típica que dóna és de 1,5, la qual cosa expressa que és una valoració força consensuada entre tots els professionals que l'han respost.

Fent referència a la moda extreta de la valoració de tots els ítems que reben una puntuació igual o superior a 120 cal apuntar que el valor de moda que més s'observa, exceptuant-ne el 12, el 27 i el 30, és de 10. Això implica que la qualificació amb un 10 és la que més es repeteix a l'hora de valorar aquests ítems.

La desviació típica que es dona entre els resultats de les valoracions efectuades va de 2,3 a 1. D'aquesta manera la mitjana de les desviacions típiques és d'1,55, la qual cosa indica que la valoració de tots els ítems per parts de tots els professionals que han respost el qüestionari és força uniforme.

Conclusions

Un cop analitzats els resultats obtinguts del buidatge dels qüestionaris, se n'extreuen les conclusions següents.

Amb relació a conèixer si les pràctiques proposades són utilitzades de forma habitual en els centres residencials, els resultats mostren que el servei de casa d'infants utilitza una metodologia de treball que inclou, gairebé sempre, les pràctiques més ben valorades.

Les cases d'infants són serveis que fa pocs anys que han començat a desenvolupar-se al territori català, el fet que dins la seva metodologia de treball tingui integrada la utilització d'aquestes pràctiques ens diu que es tracta d'un servei que desenvolupa un model de treball familiar planificat i basat en teories sistèmiques d'atenció familiar.

Pel que fa als CRAE i centres d'acollida, els resultats corroboren el que ja s'ha expressat en la teoria: cada centre defineix el seu model d'intervenció en l'àmbit de la creació i manteniment del vincle fraternal amb relació al criteri de la institució, ja que no estan predefinits en cap document oficial.

Aquests resultats, doncs, posen de manifest la necessitat de començar a introduir qüestions relacionades amb la forma d'atendre els grups de germans en els centres de protecció i quina metodologia d'intervenció volem utilitzar amb aquests germans en els recursos residencials.

D'altra banda, a partir dels resultats obtinguts es poden identificar i conèixer bones pràctiques amb relació al treball per germans des del punt de vista institucional i descriure els elements organitzatius i educatius del treball per germans en els centres. D'aquesta manera, els objectius generals de la recerca esdevenen complimentats.

Un cop extrets i analitzats els divuit ítems que, finalment, conformen el recull de bones pràctiques es pot observar que són ítems relacionats amb diferents elements metodològics dels centres.

El primer defineix una premissa bàsica a partir de la qual començar a treballar el vincle fraternal: «aplicar una metodologia de treball que potenciï el vincle entre germans quan es preveu que no seran separats».

La resta d'ítems es divideixen en dos àmbits: elements organitzatius i elements de planificació i intervenció directa, on s'observa un nombre més elevat de pràctiques valorades positivament, la major part de les quals es relacionen directament amb pràctiques que fomenten les capacitats resilients, tant individuals com grupals.

D'aquesta manera es pot concloure que les pràctiques fraternals relacionades amb el foment d'actituds i capacitats resilients són considerades més importants que les pràctiques de tipus organitzatiu.

Resultat de l'estudi: recull de bones pràctiques

Aquest recull de bones pràctiques vol ser una eina d'intervenció per als centres residencials de protecció a la infància i l'adolescència que atenen grups de germans.

És fruit d'una recerca realitzada com a treball de final de postgrau i el seu objectiu final és identificar i conèixer bones pràctiques amb relació al treball per germans des del punt de vista institucional, descriure els elements organitzatius i educatius del treball per germans en els centres i, finalment, formular una proposta de millora del treball per germans en els centres de protecció en format de recull de bones pràctiques.

Aquests objectius partien de la hipòtesi que l'organització dels centres on es potencia la relació i vincle entre germans millora la resiliència d'aquests infants i joves.

Així, aquest recull sorgeix d'una recerca bibliogràfica basada en el coneixement dels models actuals d'acolliment residencial, les relacions de vincle fraternal i com potenciar la resiliència a partir de pràctiques de relació familiar. Seguit d'una investigació basada el coneixement del criteri de valoració que utilitzaven quinze professionals del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència respecte a trenta ítems que definien un recull de bones pràctiques.

Parteix de la base que serà aplicable en els casos on es prevegi que la relació fraternal entre els infants o els joves resulta beneficiosa per al conjunt.

Premissa bàsica

Aplicar una metodologia de treball que potencï el vincle entre germans quan es preveu que no seran separats.

Es treballarà sota un model d'intervenció que potencï el manteniment i/o la creació del vincle afectiu entre germans en aquells casos en què les mesures assignades a cadascun dels germans no comportin la seva separació. Així, en casos en què s'opti per fer un acolliment (simple o preadoptiu) per separat, aquesta metodologia no s'hauria d'aplicar.

Elements organitzatius del centre residencial

Establir un educador/a referent del cas.

Dins l'equip educatiu serà un dels membres el que exercirà les funcions de referent del cas, independentment del nombre de germans que siguin. D'aquesta manera s'assegurarà la continuïtat i la fluïdesa en la comunicació i la coordinació del cas amb altres serveis externs al recurs residencial, però això també permetrà que el grup de germans tingui el mateix adult de referència pel que fa al treball familiar.

Compartir els mateixos espais comuns dins la llar.

Si tot el grup de germans comparteix els mateixos espais comuns dins la llar s'ampliarà la possibilitat de compartir moments de forma conjunta. Per tant, s'amplien les possibilitats de contacte per fomentar el vincle.

Compartir les celebracions entre tots els germans.

Els aniversaris, les festes en dates senyalades o els festivals escolars són moments especials en la vida de tots els infants, ja que tenen la possibilitat de sentir-se protagonistes. Permetre que en aquests espais se sentin acompanyats pels seus germans farà que la relació i el vincle entre ells s'enforteixi.

Promoure, dins les dinàmiques habituals i activitats diàries, el suport i acompanyament entre germans.

Promoure el suport entre germans a l'hora de realitzar petites tasques o hàbits diaris fomentarà l'acompanyament i suport entre germans.

D'aquesta manera, permetre que es guiïn a l'hora de fer els deures, en l'adquisició d'hàbits o a l'hora de desenvolupar petites tasques de la llar serà una eina que potenciarà el suport entre germans i, per tant, el vincle.

L'assistència de tots els germans que viuen al centre a les visites i/o sortides familiars, sempre que sigui la voluntat de tots ells.

Vetllar perquè tots els germans gaudeixin de les visites i sortides familiars i se sentin còmodes i tractats de forma igualitària fomentarà el sentiment de nexa entre germans i de formar part de la mateixa família.

Elements de planificació i intervenció directa

Incloure un apartat al PEI-ITSE per planificar la intervenció educativa amb el grup de germans.

Això assegurarà que es tingui en compte el treball que cal fer de forma planificada en les relacions fraterne que es donen al centre, i no serà un element amb possibilitat d'oblit o que es planifiqui en funció del tutor/a que programi la intervenció.

Informar de forma conjunta i realista tots els germans sobre la situació familiar.

Tenir en compte tots els germans, independentment de l'edat, a l'hora de transmetre informacions o posar-los al corrent de la seva situació familiar o al centre. Donar el mateix missatge a tots, en el mateix moment i de forma realista farà que se sentin part del mateix projecte i nucli familiar, i, per tant, s'enfortiran el vincles de suport.

Promoure espais d'intimitat entre germans.

Si els grups de germans disposen d'espais i moments d'intimitat entre ells serà més fàcil crear relacions de complicitat i vincle.

Promoure en els grups de germans la capacitat per superar impotències i obstacles.

Aquesta serà una capacitat que adquiriran tots els germans, per exemple, compartint els problemes i preocupacions de cadascun d'ells i buscant solucions de forma conjunta.

Treballar la capacitat de construir definicions col·lectives de límits, pautes, rols, objectius, necessitats i estratègies entre tots els germans que conviuen al centre.

Permetent que siguin ells, de forma guiada per l'adult referent si es considera necessari, els que defineixin quin tipus de relació i vincle volen establir.

Potenciar en els grups de germans la capacitat de projectar-se en el temps i anticipar un altre moment en què la situació hagi canviat, és a dir, experimentar sensacions d'esperança.

Fer-ho de forma conjunta, entre tots els germans, els permetrà veure d'on venen i crear projectes de futur conjunts. Per exemple parlar conjuntament sobre com es veuen ells quan siguin més grans o d'aquí uns anys.

Afavorir espais i models on es produeixin actituds demostratives de suport emocional.

Per tal de crear relacions de vincle la part afectuosa és essencial. Sentir el suport emocional dels germans serà bàsic per tal de crear o mantenir el vincle afectiu entre germans.

Reconèixer els problemes i limitacions que s'han d'enfrontar i parlar-ne de forma oberta i clara.

Construir una definició conjunta sobre els motius pels quals viuen en un centre i entendre quines seran les limitacions que viuran a partir d'aquest moment com a membres de la mateixa família els ajudarà a crear una història de vida conjunta.

Produir intercanvis en els quals apareixen trets d'humor.

Fomentar les relacions fraterne en què hi hagi espais i moments divertits i humorístics permetrà desenvolupar la relació fraternal d'una manera espontània i fomentarà la capacitat dels germans per fer front a les adversitats amb humor.

Facilitar l'expressió de les emocions.

Esdevé una pràctica essencial per a tots els infants i els joves. Dins les relacions fraterne, l'expressió de les emocions permetrà que hi hagi més suport emocional entre ells i un grau més gran d'empatia.

Experimentar en conjunt sensacions de complicitat i pertinença amb vivències importants d'acceptació i inclusió.

Identificar-se com a germans i membres de la mateixa família els donarà elements de complicitat que fomentaran el manteniment del vincle afectiu i d'acompanyament entre tots els germans.

Permetre espais on els germans puguin exercitar funcions de cura i preservació que requereixin capacitats d'estabilitat i fermesa entre ells.

Una part important en la creació dels vincles afectius és la sensació de seguretat i protecció. Els germans han d'entendre que les funcions de cura i protecció són pròpies dels adults de referència, però permetre espais on es donin pràctiques de cura fraternal potenciarà la creació d'espais de suport i seguretat entre ells.

Per acabar, cal remarcar que aquest recull de bones pràctiques no és un document tancat ni acabat. Vol ser l'inici d'un recull de pràctiques metodològiques més extens; per tant, és un text obert a noves propostes i investigacions relacionades amb les bones pràctiques en el treball amb germans als centres de protecció a la infància i l'adolescència.

Bibliografia

Llibres

- ARRANZ, E. *Psicología de las relaciones fraternas*. Barcelona: Editorial Herder, 1989.
- BARUDY, J.; DAGTAGNAN, M. *Los buenos tratos a la infancia. Parentalidad, apego y resiliencia*. Barcelona: Gedisa, 2005.
- BERNARDO, J.; CALDEDERO, J. F. *Aprendo a investigar en educación*. Madrid: Rialp, 2000.
- BOWLBY, J. *El apego y la pérdida. 1. El apego*. Barcelona: Paidós, 1998.
- BOWLBY, J. *El apego y la pérdida. 2. La separación*. Barcelona: Paidós, 1985.
- BRUNET, I.; PASTOR, I.; BELZUNEGUI, A. *Tècniques d'investigació social*. Barcelona: Pòrtic - Enciclopèdia Catalana, 2002.
- CANTÓN, J.; CORTÉS, M.; CANTÓN, D. *Desarrollo socioafectivo y de la personalidad*. Madrid: Alianza Editorial, 2011.
- CATRET, A. *Infancia y resiliencia: actitudes y recursos ante el dolor*. València: Brief Ediciones, 2007.
- CORBETTA, P. *Metodología y técnicas de investigación social*. Madrid: McGraw- Hill, 2007.
- DIVERSOS AUTORS. *Guia de bones pràctiques per a centres del Sistema de protecció a la infància i l'adolescència*. Barcelona: DGAIA, Departament de Benestar Social i Família, 2012.
- DEL RINCÓN, D. [et al.]. *Técnicas de investigación social*. Madrid: Dykinson, 1995.
- FERNÁNDEZ DEL VALLE, J. [et al.]. *Estándares de calidad en acogimiento residencial*. EQUAR. Madrid: Ministerio de Sanidad, Servicios Sociales e Igualdad, 2012.
- FERNÁNDEZ DEL VALLE, J.; FUERTES, J. *El acogimiento residencial en la protección a la infancia*. Madrid: Psicología Pirámide, 2000.
- FERNÁNDEZ, J.; HAMIDO, A.; FERNÁNDEZ, M. *Educación social y atención a la infancia*. Madrid: Psicología Pirámide, 2011.
- GOLDSTEIN, S.; BROOKS, B. (ed.). *Resilience in children*. Massachusetts.
- GRANÉ, J.; FORÉS, A. *La resiliencia*. Barcelona: UOC, 2007.
- KOTLIARENCO, M. A.; CÁCERES, I.; FONTECILLA, M. «Factores que promueven la resiliencia». A: *Estado del arte en resiliencia*, 1997.
- LAFUENTE, M.; CANTERO, M. *Vinculaciones afectivas. Apego, amistad y amor*. Madrid: Ediciones Pirámide, 2010.
- LATORRE, A.; DEL RINCÓN, D.; ARNAL, J. *Bases metodológicas de la investigación educativa*. Barcelona: Experiencia, 2003.
- LÓPEZ, F. [et al.]. *Actuaciones frente a los malos tratos y desamparo de menores*. Madrid: SASI, 1995.
- MATEO, J. *La investigació ex-post-facto*. Barcelona: UOC, 1997.
- MELILLO, A.; SUÁREZ, E. *Resiliencia. Descubriendo las propias fortalezas*. Buenos Aires: Paidós Tramas Sociales, 2008.
- ORTIZ, J.; YARNOZ, S. *Teoría del apego y relaciones afectivas*. Bilbao: Servicio Editorial Universidad del País Vasco, 1993.
- QUICIOS, M. *Infancia, adolescencia y juventud en dificultad social*. Madrid: McGraw-Hill / UNED, 2013.
- RUFO, M. *Hermanos y hermanas. Una relación de amor y celos*. Barcelona: Debolsillo, 2007.
- SADURNÍ, M. *Víncle afectiu i desenvolupament humà*. Barcelona: UOC, 2011.

- SANTANA, A. *Fundamentos para la investigación social*. Madrid: Alianza, 2013.
- SÍNDIC DE GREUGES. *La protecció de la Infància en situació d'alt risc social a Catalunya*. Barcelona, 2009
- VIDAL, M. C.; ARBÓS, A. *Evolución concepto y fundamentos de la investigación educativa*. Barcelona: UOC, 1997.
- WALSH, F. *Resiliencia familiar. Estrategias para su fortalecimiento*. Buenos Aires: Amorrortu, 2012.

Articles

- MALDONADO, A.; CARRILLO, S. «El vínculo de apego entre hermanos. Un estudio exploratorio con niños colombianos de estrato bajo». *Suma Psicología*, vol. 9 (març 2002), p. 107-132
- FORÉS, I.; MIRAVELLES, A. «La resiliència una aposta per canviar els models d'intervenció». *Butlletí d'Inf@ncia*, núm. 57 (maig 2012) (DGAIA, Departament de Benestar Social i Família).

Publicacions oficials

- Generalitat de Catalunya. Departament d'Acció Social i Ciutadania. *Pla director d'infància i adolescència de Catalunya 2010-2013*. Barcelona: Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, 2010.
- Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família. *Dades estadístiques DGAIA 2011*. Barcelona: Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, 2011.
- Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família. *Mapa de recursos DGAIA*. Barcelona: Direcció General d'Atenció a la Infància i l'Adolescència, 2012.

Lleis i decrets

- Llei 13/1997, de 19 de novembre, de creació de l'Institut Català de l'Acolliment i de l'Adopció. DOGC 27 de novembre de 1997, núm. 2527.
- Llei 8/2002, de 27 de maig, de modificació de la Llei 37/1991, de 30 de desembre, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció, i de regulació de l'atenció especial als adolescents amb conductes d'alt risc social. DOGC 3 de juny de 2002, núm. 3648.
- Llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies. DOGC 16 de juliol de 2003, núm. 3926.
- Llei 10/2008, de 10 de juliol, del llibre quart del Codi civil de Catalunya, relatiu a les successions. DOGC 17 de juliol de 2008, núm. 5175.
- Llei 14/2010, de 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència. DOGC 2 de juny de 2010, núm. 5641.
- Llei 25/2010, de 29 de juliol, del llibre segon del Codi civil de Catalunya, relatiu a la persona i la família. DOGC 5 d'agost de 2010, núm. 5686.
- Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de Catalunya 2010-2013. Aprobat per l'Acord de Govern Acord GOV/193/2010, de 26 d'octubre, pel qual s'aprova el Pla d'atenció integral a la infància i l'adolescència de Catalunya 2010-2013. DOGC 3 de novembre de 2010, núm. 5747.
- Decret 200/2013, de 23 de juliol, dels consells de participació territorial i nacional dels infants i els adolescents de Catalunya. DOGC 25 de juliol de 2013, núm. 6425.
- Decret 151/2009, de 29 de setembre, de desplegament parcial de la llei 18/2003, de 4 de juliol, de suport a les famílies. DOGC 1 d'octubre de 2009, núm. 5475.

Fonts electròniques

- Generalitat de Catalunya. Departament de Benestar Social i Família. El sistema català de protecció a la infància. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/bsf/menuitem.318327c7107bbec91285ea75b0c0e1a0/?vgnextoid=d59331a45e5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=d59331a45e5a4210VgnVCM1000008d0c1e0aRCRD&vgnnextfmt=default>>.
- Generalitat de Catalunya. Portal Jurídic de Catalunya. <<http://www20.gencat.cat/portal/site/portaljuridic/menuitem.0c9caf6540da886dc366ec10b0c0e1a0/?vgnextoid=4eed99919ccb6210VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD&vgnnextchannel=4eed99919ccb6210VgnVCM1000000b0c1e0aRCRD>>.

Annex 1. Qüestionari

El meu nom és Gemma Pujolras. Sóc educadora social i fa sis anys que treballo en un CRAE. He realitzat el postgrau d’Acol·liment Residencial en Centres de Protecció a la Infància; com a treball final he dissenyat una investigació sobre com el vincle afectiu entre germans pot ser un factor de resiliència per als infants i els joves que resideixen en els centres de protecció. Té com a finalitat identificar quines estratègies aplicades als centres són una bona pràctica per potenciar aquest vincle afectiu.

A continuació, trobeu un qüestionari que vol explorar el vostre punt de vista, a partir de la vostra experiència en l’àmbit de la protecció a la infància i l’adolescència. El qüestionari es respon en deu minuts aproximadament i es garanteix l’anonimat de totes les persones que el responguin.

Una vegada respost, envieu-lo escanejat a l’adreça electrònica: gemma@pujolras@gmail.com

Us agracixo la vostra col·laboració.

Dades de la persona que respon:

Inicials de la persona que respon el qüestionari:

Formació:

Lloc de treball que desenvolupa actualment:

Anys d’experiència en centres de protecció a la infància i l’adolescència:

A continuació, trobeu unes afirmacions que pretenen definir bones pràctiques amb relació a la metodologia de treball i als elements organitzatius dels centres per potenciar el vincle afectiu entre germans.

De cadascuna de les afirmacions indiqueu si és utilitzada al vostre centre. Valoreu també de l’1 al 10 en quin grau considereu que és una bona pràctica, efectiva i eficient, entenent 1 com a mala pràctica i 10 com a molt bona pràctica.

En el cas dels professionals que actualment no treballen a centres, responeu tan sols l’apartat de valoració de bones pràctiques.

	Ho feu? Mai (M) A vegades (A.V.) Sempre (S)	Valoreu de l’1 al 10 si és una bona pràctica per potenciar el vincle entre germans
1. Aplicar una metodologia de treball que potenciï el vincle entre germans quan es preveu que no seran separats (p. ex., mesures d’acolliment per separat).		
2. Aplicar una metodologia de treball per germans només en aquells casos en què els germans ja tenen preestablerta una bona relació de vincle.		
3. Aplicar una metodologia que potenciï el vincle entre germans encara que la relació entre el grup de germans sigui, d’entrada, poc beneficiosa per a ells.		
4. Establir el mateix tutor/a per a tots els germans.		

	Ho feu? Mai (M) A vegades (A.V.) Sempre (S)	Valoreu de l'1 al 10 si és una bona pràctica per potenciar el vincle entre germans
5. Establir un educador/a referent del cas.		
6. Incloure un apartat al PEI-ITSE per planificar la intervenció educativa amb el grup de germans.		
7. Incloure els grups de germans dins els agrupaments organitzatius del CRAE.		
8. Fer els àpats junts, a la mateixa taula i amb el mateix horari.		
9. Compartir habitació.		
10. Compartir els mateixos espais comuns dins la llar.		
11. Promoure espais d'intimitat entre germans.		
12. Promoure el suport i l'acompanyament entre germans (deures, adquisició d'hàbits, benestar emocional).		
13. Plantejar activitats d'oci i lleure com a grup de germans més enllà dels interessos personals de cadascun d'ells (p. ex., anar al zoo entusiasmarà els més petits i desagradarà els més grans).		
14. Promoure que els germans assisteixin a la mateixa escola i/o institut, sempre que les característiques personals de cadascun d'ells no obligui a la matriculació en un recurs especialitzat.		
15. Utilitzar els recursos extraescolars (menjador escolar, activitats extraescolars, etc.) de forma conjunta.		
16. Compartir les celebracions entre tots els germans (aniversaris, festivals escolars o d'altres).		
17. Assistència de tots els germans que viuen al centre a les visites i/o sortides familiars.		
18. Informar de forma conjunta i realista tots els germans sobre la situació familiar.		
19. Potenciar que els germans comparteixin espais i moments conjunts fora de la dinàmica del centre i sense acompanyament d'un educador/a.		
20. Promoure en els grups de germans la capacitat d'innovació i creació (p. ex., que siguin capaços de crear coses junts: jocs, cançons, maquetes o d'altres).		
21. Utilitzar l'ingrés al centre per potenciar la capacitat d'adaptació dels germans.		
22. Promoure en els grups de germans la capacitat per superar impotències i obstacles (p. ex., compartint els problemes i preocupacions de cadascun d'ells i buscant solucions de forma conjunta).		
23. Treballar la capacitat de construir definicions col·lectives de límits, pautes, rols, objectius, necessitats i estratègies entre tots els germans que conviuen al centre.		
24. Potenciar en els grups de germans la capacitat de projectar-se en el temps i anticipar un altre moment en què la situació hagi canviat, és a dir, experimentar sensacions d'esperança (p. ex., parlar de forma conjunta com es veuen ells quan siguin més grans o d'aquí uns anys).		
25. Afavorir espais i models on es produeixin actituds demostratives de suport emocional.		
26. Reconèixer els problemes i limitacions que s'han d'enfrontar i parlar-ne de forma oberta i clara.		

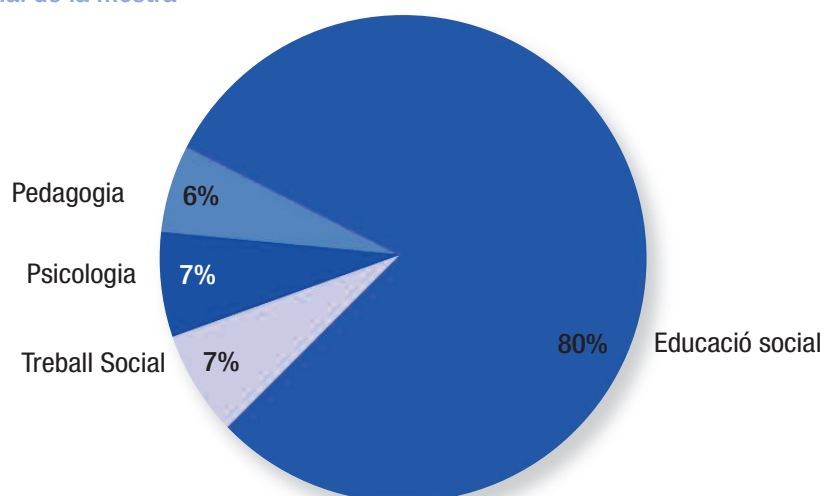
	Ho feu? Mai (M) A vegades (A.V.) Sempre (S)	Valoreu de l'1 al 10 si és una bona pràctica per potenciar el vincle entre germans
27. Produir intercanvis en els quals apareixen trets d'humor.		
28. Facilitar l'expressió de les emocions.		
29. Experimentar en conjunt sensacions de complicitat i pertinença amb vivències importants d'acceptació i inclusió (p. ex., identificar-se com a germans i membres de la mateixa família).		
30. Permetre espais on els germans puguin exercitar funcions de cura i preservació que requereixin capacitats d'estabilitat i fermesa entre ells.		

Gràcies pel temps dedicat!

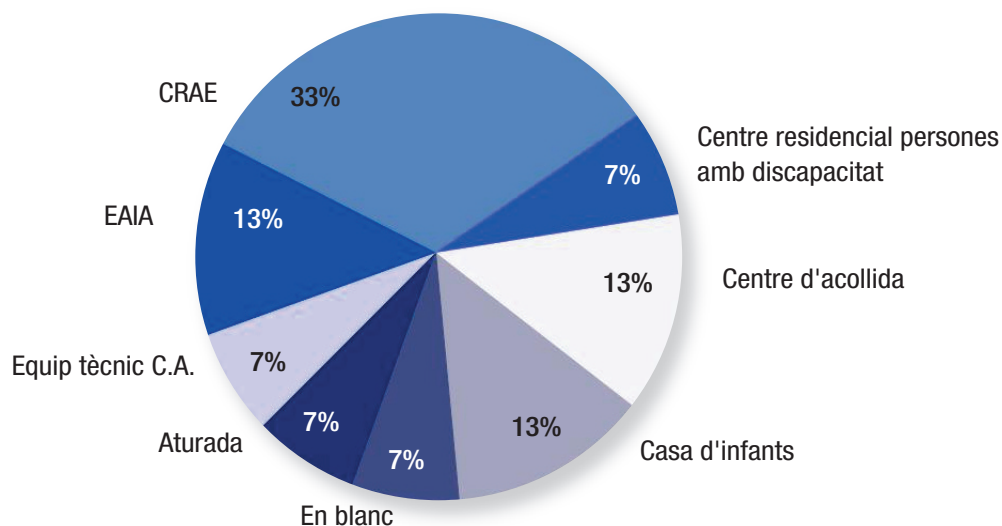
Recorda enviar escanejat a: gemma.pujolras@gmail.com

Annex 2. Exposició de resultats

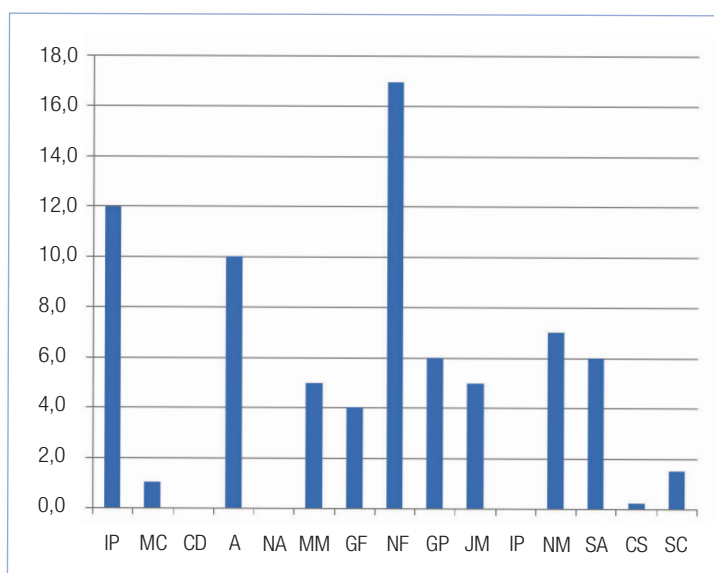
1. Formació inicial de la mostra

2. Àmbit de treball / institució

3. Anys d'experiència

4. Respostes als ítems

A l'hora d'observar els resultats obtinguts en els ítems següents cal tenir present que el nombre de respostes és diferent segons la pregunta resposta. Per tant, les dues primeres gràfiques mostren la resposta de sis persones referents a la qüestió «al vostre centre utilitzeu aquesta pràctica?», mentre que la taula de valors mostra els resultats de la valoració feta per les quinze persones enquestades amb relació a les pràctiques proposades.

- Ítem 1. Aplicar una metodologia de treball que potenciï el vincle entre germans quan es preveu que no seran separats (p. ex., mesures d'acolliment per separat)

Mai (M)	25%
A vegades (A.V.)	25%
Sempre (S)	50%

Sumatori valoracions	123
Mitjana	8,2
Mediana	9
Moda	10
Desviació típica	2,3

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	0	2
Mai (M)	0	1	1
A vegades (A.V.)	0	1	1

- Ítem 2. Aplicar una metodologia de treball per germans només en aquells casos en què els germans ja tenen preestablerta una bona relació de vincle

Mai (M)	25%
A vegades (A.V.)	37%
Sempre (S)	38%

Sumatori valoracions	79
Mitjana	5,3
Mediana	5
Moda	5
Desviació típica	3,5

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	1	1
Mai (M)	1	0	1
A vegades (A.V.)	0	1	2

- Ítem 3. Aplicar una metodologia que potenciï el vincle entre germans encara que la relació entre el grup de germans sigui, d'entrada, poc beneficiosa per a ells.

Mai (M)	12%
A vegades (A.V.)	50%
Sempre (S)	38%

Sumatori valoracions	110
Mitjana	7,3
Mediana	7
Moda	10
Desviació típica	1,9

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	1
Mai (M)	0	1	0
A vegades (A.V.)	0	1	3

- Ítem 4. Establir el mateix tutor/a per a tots els germans.

Mai (M)	38%
A vegades (A.V.)	37%
Sempre (S)	25%

Sumatori valoracions	109
Mitjana	7,3
Mediana	8
Moda	10
Desviació típica	2,7

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	0
Mai (M)	0	2	1
A vegades (A.V.)	0	0	3

- Ítem 5. Establir un educador/a referent del cas.

Mai (M)	38%
A vegades (A.V.)	37%
Sempre (S)	25%

Sumatori valoracions	133
Mitjana	8,9
Mediana	10
Moda	10
Desviació típica	1,6

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	0
Mai (M)	0	2	1
A vegades (A.V.)	0	0	3

- Ítem 6. Incloure un apartat al PEI-ITSE per planificar la intervenció educativa amb el grup de germans.

Mai (M)	25%
A vegades (A.V.)	50%
Sempre (S)	25%

Sumatori valoracions	137
Mitjana	9,1
Mediana	10
Moda	10
Desviació típica	1,4

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	0
Mai (M)	0	1	1
A vegades (A.V.)	0	1	3

- Ítem 7. Incloure els grups de germans dins els agrupaments organitzatius del CRAE.

Mai (M)	13%
A vegades (A.V.)	37%
Sempre (S)	50%

Sumatori valoracions	119
Mitjana	7,9
Mediana	9
Moda	10
Desviació típica	2,1

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	2
Mai (M)	0	0	1
A vegades (A.V.)	0	2	1

- Ítem 8. Fer els àpats junts, a la mateixa taula i amb el mateix horari.

Mai (M)	13%
A vegades (A.V.)	37%
Sempre (S)	50%

Sumatori valoracions	108
Mitjana	7,2
Mediana	8
Moda	10
Desviació típica	2,6

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	2
Mai (M)	0	0	1
A vegades (A.V.)	0	2	1

- Ítem 9. Compartir habitació.

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	75%
Sempre (S)	25%

Sumatori valoracions	117
Mitjana	7,8
Mediana	8
Moda	8
Desviació típica	1,7

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	0
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	0	2	4

- Ítem 10. Compartir els mateixos espais comuns dins la llar.

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	50%
Sempre (S)	50%

Sumatori valoracions	124
Mitjana	8,3
Mediana	8
Moda	10
Desviació típica	1,4

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	1	1
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	0	1	3

- Ítem 11. Promoure espais d'intimitat entre germans.

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	87%
Sempre (S)	13%

Sumatori valoracions	133
Mitjana	8,9
Mediana	10
Moda	10
Desviació típica	1,4

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	2
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	1	2	4

- Ítem 12. Promoure el suport i l'acompanyament entre germans (deures, adquisició d'hàbits, benestar emocional).

Mai (M)	12%
A vegades (A.V.)	75%
Sempre (S)	13%

Sumatori valoracions	128
Mitjana	8,5
Mediana	9
Moda	9
Desviació típica	1,4

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	0	0
Mai (M)	0	0	1
A vegades (A.V.)	1	2	3

- Ítem 13. Plantejar activitats d'oci i lleure com a grup de germans més enllà dels interessos personals de cadascun d'ells (p. ex., anar al zoo entusiasmarà els més petits i desagradarà els més grans).

Mai (M)	38%
A vegades (A.V.)	37%
Sempre (S)	25%

Sumatori valoracions	98
Mitjana	6,5
Mediana	8
Moda	8
Desviació típica	2,9

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	0	1
Mai (M)	0	1	2
A vegades (A.V.)	1	1	1

- Ítem 14. Promoure que els germans assisteixin a la mateixa escola i/o institut, sempre que les característiques personals de cadascun d'ells no obligui a la matriculació en un recurs especialitzat.

Mai (M)	12%
A vegades (A.V.)	50%
Sempre (S)	38%

Sumatori valoracions	119
Mitjana	7,9
Mediana	9
Moda	10
Desviació típica	2,5

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	1
Mai (M)	0	0	1
A vegades (A.V.)	0	2	2

- Ítem 15. Utilitzar els recursos extraescolars (menjador escolar, activitats extraescolars, etc.) de forma conjunta.

Mai (M)	25%
A vegades (A.V.)	62%
Sempre (S)	13%

Sumatori valoracions	102
Mitjana	6,8
Mediana	7
Moda	7
Desviació típica	1,9

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	0	0
Mai (M)	0	0	2
A vegades (A.V.)	1	2	2

- Ítem 16. Compartir les celebracions entre tots els germans (aniversaris, festivals escolars o d'altres).

Mai (M)	12%
A vegades (A.V.)	25%
Sempre (S)	63%

Sumatori valoracions	132
Mitjana	8,8
Mediana	10
Moda	10
Desviació típica	1,6

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	1	2
Mai (M)	0	0	1
A vegades (A.V.)	0	1	1

- Ítem 17. Assistència de tots els germans que viuen al centre a les visites i/o sortides familiars.

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	12%
Sempre (S)	88%

Sumatori valoracions	128
Mitjana	8,5
Mediana	10
Moda	10
Desviació típica	2,2

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	2	3
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	0	0	1

- Ítem 18. Informar de forma conjunta i realista tots els germans sobre la situació familiar.

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	37%
Sempre (S)	36%

Sumatori valoracions	120
Mitjana	8,0
Mediana	9
Moda	10
Desviació típica	2,5

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	1	2
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	0	1	2

- Ítem 19. Potenciar que els germans comparteixin espais i moments conjunts fora de la dinàmica del centre i sense acompanyament d'un educador/a.

Mai (M)	25%
A vegades (A.V.)	75%
Sempre (S)	0%

Sumatori valoracions	117
Mitjana	7,8
Mediana	8
Moda	8
Desviació típica	2,2

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	0	2	0
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	2	0	4

- Ítem 20. Promoure en els grups de germans la capacitat d'innovació i creació (p. ex., que siguin capaços de crear coses junts: jocs, cançons, maquetes o d'altres).

Mai (M)	25%
A vegades (A.V.)	62%
Sempre (S)	13%

Sumatori valoracions	118
Mitjana	7,9
Mediana	8
Moda	7
Desviació típica	1,7

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	0	0
Mai (M)	0	1	1
A vegades (A.V.)	1	1	3

- Ítem 21. Utilitzar l'ingrés al centre per potenciar la capacitat d'adaptació dels germans.

Mai (M)	13%
A vegades (A.V.)	62%
Sempre (S)	25%

Sumatori valoracions	115
Mitjana	7,7
Mediana	8
Moda	8
Desviació típica	2,1

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	0	1
Mai (M)	0	1	0
A vegades (A.V.)	1	1	3

- Ítem 22. Promoure en els grups de germans la capacitat per superar impotències i obstacles (p. ex., compartint els problemes i preocupacions de cadascun d'ells i buscant solucions de forma conjunta).

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	75%
Sempre (S)	25%

Sumatori valoracions	125
Mitjana	8,3
Mediana	8
Moda	8
Desviació típica	1,2

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	0
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	0	2	4

- Ítem 23. Treballar la capacitat de construir definicions col·lectives de límits, pautes, rols, objectius, necessitats i estratègies entre tots els germans que conviuen al centre.

Mai (M)	37%
A vegades (A.V.)	50%
Sempre (S)	13%

Sumatori valoracions	121
Mitjana	8,1
Mediana	8
Moda	10
Desviació típica	1,8

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	0	0
Mai (M)	0	1	2
A vegades (A.V.)	1	1	2

- Ítem 24. Potenciar en els grups de germans la capacitat de projectar-se en el temps i anticipar un altre moment en què la situació hagi canviat, és a dir, experimentar sensacions d'esperança (p. ex., parlar de forma conjunta com es veuen ells quan siguin més grans o d'aquí uns anys).

Mai (M)	25%
A vegades (A.V.)	62%
Sempre (S)	13%

Sumatori valoracions	132
Mitjana	8,8
Mediana	9
Moda	10
Desviació típica	1,4

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	0	0
Mai (M)	0	1	1
A vegades (A.V.)	1	1	3

- Ítem 25. Afavorir espais i models on es produeixin actituds demostratives de suport emocional.

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	62%
Sempre (S)	38%

Sumatori valoracions	133
Mitjana	8,9
Mediana	10
Moda	10
Desviació típica	1,5

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	0	2
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	1	2	2

- Ítem 26. Reconèixer els problemes i limitacions que s'han d'enfrontar i parlar-ne de forma oberta i clara.

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	62%
Sempre (S)	38%

Sumatori valoracions	131
Mitjana	8,7
Mediana	9
Moda	10
Desviació típica	1,4

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	0	0
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	1	2	2

- Ítem 27. Produir intercanvis en els quals apareixen trets d'humor.

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	75%
Sempre (S)	25%

Sumatori valoracions	133
Mitjana	8,9
Mediana	9
Moda	8
Desviació típica	1,0

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	1
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	1	2	3

- Ítem 28. Facilitar l'expressió de les emocions.

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	25%
Sempre (S)	75%

Sumatori valoracions	135
Mitjana	9,0
Mediana	10
Moda	10
Desviació típica	1,3

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	1	3
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	0	1	1

- Ítem 29. Experimentar en conjunt sensacions de complicitat i pertinença amb vivències importants d'acceptació i inclusió (p. ex., identificar-se com a germans i membres de la mateixa família).

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	62%
Sempre (S)	38%

Sumatori valoracions	139
Mitjana	9,3
Mediana	10
Moda	10
Desviació típica	1,1

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	2	0	1
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	0	2	3

- Ítem 30. Permetre espais on els germans puguin exercitar funcions de cura i preservació que requereixin capacitats d'estabilitat i fermesa entre ells.

Mai (M)	0%
A vegades (A.V.)	75%
Sempre (S)	25%

Sumatori valoracions	128
Mitjana	8,5
Mediana	9
Moda	9
Desviació típica	1,5

	Casa d'infants	Centre d'acollida	CRAE
Sempre (S)	1	0	1
Mai (M)	0	0	0
A vegades (A.V.)	0	2	3

5. Sumatori de les valoracions per ítems

